

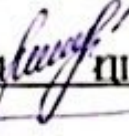
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ НАЗЕМНИХ СПОРУД І АЕРОДРОМІВ
КАФЕДРА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДИЗАЙНУ І ГРАФІКИ

 ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
Вікторія ВАСИЛЕНКО
" _____ " 2023 р.

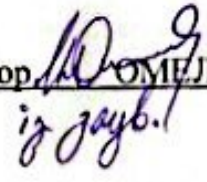
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ВИПУСКНИЦІ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 022 «ДИЗАЙН»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ «ДИЗАЙН»**

Тема: «Формування середовища тимчасових поселень для переселенців»

Виконавець: здобувач вищої освіти групи 401 ЦІЗДИН Міла Мар'янівна

Керівник: к. арх., доцент ГНАТЮК Лілія Романівна

Нормоконтроль: д.т.н., професор ОМЕЛЬЯНЕНКО Максим Вікторович

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет наземних споруд і аеродромів
Кафедра комп'ютерних технологій дизайну і графіки
Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма «Дизайн»

 ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Викторія ВАСИЛЕНКО
" ____ " _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

ЦІЗДИН Міла Мар'янівна

(прізвище, ім'я, по батькові випускника в родинному відмінку)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Формування середовища тимчасових поселень для переселенців»,

затверджена наказом ректора від "31" 03 2023 р. № 439/ст.

2. Термін виконання: з 29.05.2023 по 30.06.2023

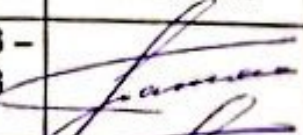
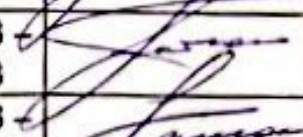
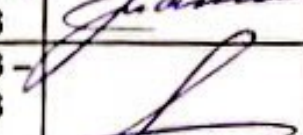
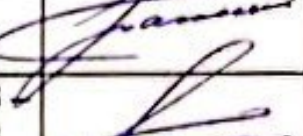
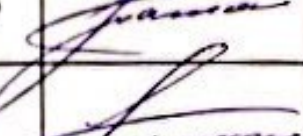
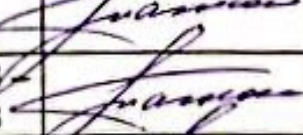
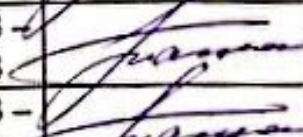
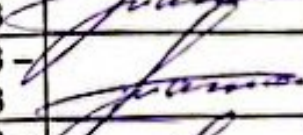
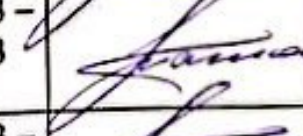

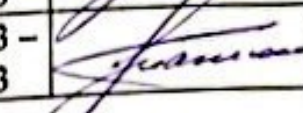

3. Вихідні дані: технічне завдання, генеральний план ділянки, плани поверхів, розрізи

4. Зміст пояснювальної записки: завдання на виконання кваліфікаційної роботи, реферат, зміст, вступ, три розділи основної частини, висновки, список використаних джерел, додатки.

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу:

схема генплану з благоустроєм території, план до та після перепланування, зонування простору, план з розташуванням меблів, плани стелі та підлоги, розгортки стін приміщень, перспективні зображення інтер'єрів, креслення авторських розробок предметів наповнення інтер'єру, фото 3d-макетів, роздатковий матеріал.

6. Календарний план-графік

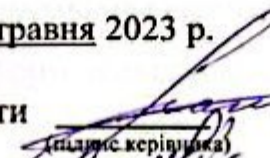
№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Збір матеріалів щодо світової та вітчизняної практики, вимог до дизайну тимчасових поселень	29.05.2023 – 31.05.2023	
2.	Виконання пошукових ескізів закладу	29.05.2023 – 31.05.2023	
3.	Розробка дизайн-концепції інтер'єрів закладу та план благоустрою	30.05.2023 – 31.05.2023	
4.	Розробка поповерхових планів, виконання розстановки меблів відповідно до функціонального зонування	31.05.2023 – 02.06.2023	
5.	Виконання планів підлоги з підбором необхідних підлогових покриттів	02.06.2023 – 09.05.2023	
6.	Виконання планів стелі з розташуванням освітлювальних приладів		
7.	Виконання розгорток стін 5х приміщень	02.06.2023 – 09.05.2023	
8.	Виконання візуалізацій інтер'єрів у комп'ютерній 3D графіці	02.06.2023 – 09.05.2023	
9.	Виконання робочих креслень розроблених об'єктів	02.06.2023 – 09.05.2023	
10.	Виконання 3d-макету розроблених об'єктів	02.06.2023 – 09.05.2023	
11.	Оформлення пояснювальної записки до кваліфікаційної роботи згідно затверджених вимог	29.05.2023 – 31.05.2023	
12.	Виконати компоунання планшетів	12.06.2023 – 14.06.2023	
13.	Компоунання альбому креслень до та підготовка роздаткового матеріалу	12.06.2023 – 14.06.2023	
14.	Підготовка доповіді захисту та презентацію у PowerPoint	12.06.2023 – 14.06.2023	

7. Консультанти з окремих розділів

Назва розділу	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Нормативна база	проф. ККТДіГ, д.т.н., проф. ОМЕЛЬЯНЕНКО Максим Вікторович		 із завб.
Конструктивне вирішення	проф. ККТДіГ, д. арх., проф. ЧЕРНЯВСЬКИЙ Володимир Георгійович		
Інженерне обладнання	ст.викл. ККТДіГ ОБУХОВСЬКА Любава Василівна		

8. Дата видачі завдання: " 29 " травня 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис керівника)

ГНАТЮК Лілія Романівна
(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання

(підпис випускника)

ЦІЗДИН Міла Мар'янівна
(П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Формування дизайну середовища тимчасових поселень для переселенців» складається з:

Ключові слова: дизайн середовища, формування, тимчасові поселення, модульні будинки, швидкі технології будівництва, швидке житло, доступне житло, житло для переселенців, тимчасове житло, адаптація.

Актуальність. У нинішніх реаліях Україна перебуває у військовому становищі вже не перший рік, і в ході цієї надзвичайної ситуації все більше і більше людей залишаються без своїх квартир та заміських будинків, більшість із них змушені виїжджати в інші міста та країни, де доводиться шукати собі нове тимчасове житло. Дуже важливо забезпечити людей помешканнями у як найшвидший час, це можна зробити за допомогою тимчасових мобільних поселень.

Об'єкт проєктування: тимчасові поселення, будинки швидкого зведення.

Предмет проєктування: формування дизайну середовища поселень для переселенців.

Мета: розробити проєкт середовища тимчасових поселень для переселенців.

У відповідності з поставленою метою визначено **завдання:**

- проаналізувати літературні та наукові джерела щодо заданої тематики дослідження;
- дослідити і проаналізувати історію виникнення тимчасових поселень;
- зробити огляд нормативних вимог з проєктування інтер'єру тимчасових поселень для переселенців;
- розглянути основні передумови та виявити фактори, що впливають на формування простору тимчасових поселень;
- проаналізувати вітчизняний та світовий досвід проєктування приміщень тимчасових поселень;
- розробити середовище тимчасових поселень для переселенців;

- за допомогою комп'ютерного моделювання запроєктувати приміщення тимчасового житла для переселенців;
- розглянути об'ємно-планувальну та функціональну організацію модульних будинків, їх ергономіку;
- визначити особливості використання оздоблювальних матеріалів модульних систем;
- розробити загальні рекомендації до формування простору тимчасових поселень.

Методи: для реалізації визначених завдань застосовані загальнонаукові методи дослідження: аналіз і узагальнення літературних джерел, метод натурних обстежень, методи статистичного, стилістичного та композиційного аналізів, метод порівняльного аналізу стилістичного оформлення інтер'єрів. Методи комп'ютерного 3д моделювання (програмні пакети AutoCAD, 3D Max) та візуалізації (Corona render) використовувалася при проєктуванні інтер'єру тимчасових поселень для переселенців.

Наукова новизна полягає в узагальненні і класифікації підходів до проєктування тимчасових поселень для переселенців, виявлення перспективних тенденцій розвитку дизайну сучасного мобільного житла на території України та розробці методичних рекомендацій щодо організації функціонального та комфортного інтер'єрного простору в ньому.

Практична цінність результатів полягає у тому, що основні висновки та результати роботи можуть бути використані при розробці дизайну інтер'єру тимчасових поселень, а також у практиці виробників меблів та обладнання для помешкань різного призначення.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ	11
1.1. Дослідження науково-теоретичних джерел	11
1.2. Класифікація тимчасових поселень	16
1.3. Сучасні тенденції в оформленні в Україні та за кордоном	19
Висновки до першого розділу	28
РОЗДІЛ 2. ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕР'ЄРІВ СЕРЕДОВИЩА ТИМЧАСОВИХ ПОСЕЛЕНЬ ДЛЯ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ...	29
2.1. Вимоги до об'ємно-просторового вирішення	29
2.2. Ергономічні норми і специфіка обладнання	35
2.3. Вплив кольору, композиції	37
2.4. Вимоги до використовуваних матеріалів та освітлення	39
Висновки до другого розділу	47
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ СЕРЕДОВИЩА ТИМЧАСОВИХ ПОСЕЛЕНЬ ДЛЯ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ	48
3.1. Вихідні дані	48
3.2. Благоустрій прибудинкової території	50
3.3 Концепція розробки дизайну тимчасового поселення для переселенців	52
3.4. Функціональне зонування та планувальне вирішення	56
3.5. Підбір матеріалів і предметного наповнення інтер'єрів	58
Висновки до третього розділу	63
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Відсутність житла є однією з основних проблем наших співвітчизників, які внаслідок війни змушені покинути або втратили домівки. Люди місяцями поневіряються по наспіх облаштованих для них притулках, у т.ч. це родини з маленькими дітьми, особами похилого віку, інвалідами тощо. Тож потреба в житлових приміщеннях для проживання тимчасово внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у зв'язку з воєнними діями зростає пропорційно до збільшення територій, на яких продовжують активно відбуватись бойові дії. На жаль, щодня все більше населених пунктів нашої держави зазнають руйнувань внаслідок військової агресії рф. Людей масово евакуюють з містечок та селищ, де проходять бойові дії, а також з наближених до них поселень.

2014 року наша країна вперше зіткнулася з потребами внутрішньо переміщених осіб. Людям, які евакуювалися зі сходу України, довелося спочатку жити в надскладних умовах: вони заселяли покинуті хати, складські приміщення, території колишніх заводів та навіть околиці Чорнобильської зони відчуження.

Принципи формування інтер'єрів передбачених для тимчасового проживання людей (гуртожитки, інтернати, готелі, хостели, пансіонати, туристичні бази, кемпінги тощо) залежать від їх функціонального призначення. Однак організація внутрішнього простору приміщень цих об'єктів насамперед має забезпечуватися екологічними, функціональними та естетичними комфортом. Зокрема, естетична організація середовища повинна включати як дизайнерське облаштування просторових композицій цих житлових приміщень, так і раціональність їх кольорових вирішень.

Під час розвитку технологій та нових тенденцій необхідно використовувати нормативні бази проектування тимчасового середовища. Завдяки закордонній практиці та аналізу досвіду архітекторів та дизайнерів, необхідно уважно прописувати норми, покращувати вимоги для людей. Зарубіжні аналоги допомагають зрозуміти сучасні тенденції тимчасового житла з невеликими габаритами, що можна дійсно запроєктувати, втілити в реальність

такий тип компактного приміщення. Тимчасове житло повинне бути функціональним, естетичним і оригінальним для того, щоб мешканці були задоволені просторовим середовищем.

На сьогоднішній день в галузі дизайну сформувалося багато напрямів та стилістичних течій та навіть моди щодо оформлення інтер'єру, оформлене з урахуванням актуальних сьогоденних трендів в дизайні. Житло повинне відповідати важливим вимогам – ергономіці, зоні комфорту, тематичному простору, напрямку, а також системі безпеки, протипожежній охороні, оснащенням, відповідним обладнанням.

Одним із найбільш часто пропонованих варіантів забезпечення переселенців тимчасовим житлом є встановлення модульних будинків (їх іще називають «контейнерними»). Вони зводяться з виготовлених наперед конструкцій, які можна швидко збудувати й так само швидко розібрати, коли з'явиться можливість переселити людей у кращі приміщення.

Об'єкт проєктування: тимчасові поселення, будинки швидкого зведення.

Предметом проєктування: є формування дизайну середовища поселень для переселенців.

Метою проєктування: є розробити проєкт середовища тимчасових поселень для переселенців.

Відповідно до поставленої мети нами було визначено наступні **завдання дослідження:**

- провести аналіз літературних та наукових джерел відповідно до теми дослідження;
- проаналізувати історію виникнення тимчасових поселень;
- виконати огляд нормативних вимог з дизайну інтер'єру тимчасових поселень для переселенців;
- розглянути передумови та фактори, які впливають на формування простору тимчасових поселень;
- проаналізувати вітчизняний та світовий досвід проєктування та дизайну приміщень тимчасових поселень;

- виявити особливості формування середовища тимчасових поселень для переселенців;
- за допомогою комп'ютерного моделювання запроєктувати приміщення тимчасового житла для переселенців;
- проаналізувати об'ємно-планувальну та функціональну організацію модульних будинків, їх ергономіку;
- визначити особливості використання оздоблювальних матеріалів модульних систем;
- розробити загальні рекомендації до формування простору тимчасових поселень.

РОЗДІЛ І. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ

1.1. Дослідження науково-теоретичних джерел

Житлове середовище – сукупність просторів закритого та відкритого типу, призначені для соціальних потреб жителів, які мають інтерес до користування даної житлової площі. Поділяють на:

- особисті приміщення (індивідуальні квартири, колективні, групові чи сімейні кімнати);
- громадські приміщення (навчальні заклади, установи культури, громадсько-торгівельні заклади);
- комплекси особистих приміщень (гуртожитки, хостели, житлові квартири).

На сьогодні все більше проєктується нові типи житла за певними потребами. Колективне житло дуже розвинене у європейських країнах, в процесі розбудови такого простору почали з'являтися дизайнерські рішення, наприклад, щодо холодильників, в яких є індивідуальні камери схову під замок. Інколи в тимчасовому житлі колективного типу не існує особливої планувальної системи і односімейну квартиру перероблюють на комунальну при згоді власників. Так можуть перетворити і приватний будинок. У цій ситуації можуть бути порушені транзитні зони через початкове призначення середовища, практичний досвід показує, що під час такого колективного руху взаємозв'язки між жителями погіршуються [11].

Житлове середовище можна поділити на тимчасове та постійне проживання (рис. 1.1.1.).

Велика кількість досліджень теоретичних та методичних аспектів присвячена тимчасовому середовищу, проблема цього житла висвітлена у багатьох працях науковців.

Наприклад, Олійник О.П., Гнатюк Л.Р., Чернявський В.Г. [37] досліджували дизайн інтер'єру, а також тимчасове житло. Стверджували, що житло для тимчасового проживання має свої норми проєктування, а також в

такому середовищі обмежується кількість приміщень, інші габарити площ, об'єднуються декілька функцій в один простір, компенсуючи відсутність кількох зон в загальне обслуговування (пральні, вітальні, кухні, туалети).

Рис. 1.1. Класифікація житлового середовища

Таке житло подібне до коридорної планувальної системи. Дослідники встановили основні функції тимчасового житла:

- повноцінний сон, тобто підтримка здорового відпочинку після продуктивного дня, необхідна ізоляція для психологічного стану жителів, комфортно – одне ліжко в одній кімнаті;
- комфортний відпочинок, звертаючи увагу на ергономічність людини біля стільців, диванів, шезлонгів, столів, ванних кімнат, кухонних меблів, а також положення у сидячому, стоячому, лежачому стані, дотримання висот меблів, габаритних проходів, необхідність нормативно проектувати за кількістю людей в одному приміщенні;
- індивідуальна робота, тобто підготовчий процес особистої професійної діяльності, освіти, творчості, дизайнери та архітектори звертають увагу на ліквідації шуму, максимально хороше освітлення, робочий стіл чи зона для малювання, робота з музичними інструментами;

- приготування продуктів харчування, звертають увагу на вологість, температуру, газові процеси, тому потребують кухні-їдальні вентиляції та хороші кухонні меблі;
- прийом їжі, важливо запроектувати, дотримуючись норм та стандартів, близько зони приготування та споживання, використання обідніх столів та меблів для сидіння;
- санітарна гігієна, устаткування спеціального санітарного обладнання, стандартні меблі – унітаз, ванна чи душова кімната, біде, пісуар, умивальник, приміщення можуть бути як індивідуальні так і колективні;
- побутова робота, простір догляду за власними речами, одягом, по можливості дизайнери в плануванні проєктують окремі приміщення для засобів прибирання тимчасового житла;
- зберігання особистих речей, використання полиць під ключ, вбудованих шаф для одягу, в передпокої – шафи для верхнього одягу, дзеркало, стелажі.

Автори також досліджували принципи формування тимчасового житла на прикладі гуртожитків, готельних номерів, лікарняних палат та середовища для похилого віку та осіб з обмеженими можливостями [40].

Праця про типологію аспектів тимчасового житла Короля В.П. [30] надала багато інформації про класифікацій такого жила. Досліджено, що основна різниця між тимчасовим та постійним житло – це самодостатність постійного житла, що надає повноцінне життя без колективного використання будь-чого, з меншими психологічними стресовими ситуаціями. В дослідженні було виявлено тимчасове житло з поділом за часом та метою конкретних жителів: для ділових осіб (привокзальні, міські готелі, також готелі для заходів, конференцій, нарад); для рекреаційних потреб людей (пансіонати, бази відпочинку біля гір чи серед природи); рекреаційне індивідуальне садибне житло (дачі), для автотуристів (кемпінги, мотелі). До тимчасового житла належать спеціалізовані об'єкти з елементами житла (проживання є вимушеним): лікарні, пенітенціарні установи, житло для біженців, а також мобільні – це яхти, судна, будинки-вагончики,

спеціальні на колесах причепа, автомобілі та залізничні вагони із облаштуванням для сну, космічні станції.

Наприклад, Авдєєва Н.Ю., Кириленко М.О. у своїй статті [9] «Підхід до архітектурно-планувальної організації тимчасового житла для внутрішнього переміщення осіб» проаналізували, що на території України були житлові одиниці для переселенців із проблемами Чорнобиля та стихійних лихами у Карпатах. А сьогодні проєктують тимчасове житло для постраждалих від війни. За допомогою індустріального підходу для мобільних будинків сформували такі особливості: готові модулі здешевлюють зведення; при будівництві не використовують дорогі фундаменти; елементи такого житла швидко можна монтувати та переміщати. Контейнери без технології зварювання. Будівельні вагони із сендвіч-панелями на основі болтових з'єднуються засобами взаємощеплення. Таке житло доступне та практичне [1].

Велике значення на стадії початку дизайн-проєктування має врахування та вивчення ергономічних факторів проєктованого житлового середовища. Попри те, що всі види діяльності людини виконуються в побудованому середовищі, здається, що існує лише кілька досліджень щодо методології проєктування будівель, заснованої на ергономічному підході. У книзі Голобородько В. М. [16] «Ергономіка для дизайнерів» представлено попереднє опитування деяких принципів, обумовлених людськими факторами/дисципліною ергономіки, аналіз ролі, яку вони відіграють в архітектурному процесі проєктування, з метою визначення методології проєктування, що підтримує дизайнера будівлі для створення робочих та житлових приміщень, що фактично відповідають потребам жителів. Представлена тут методологія дизайну будівель, орієнтована на людину, надихає цілісний підхід ергономіки. Він зображує ітераційний процес архітектурної дизайнерської діяльності, що включає принципи людських факторів, такі як участь користувачів, врахування їх мінливості та різноманітності, стереотипи та стандарти. Методика проєктування описується в оперативних кроках, підкріплених практичними прикладами, пов'язаними з різними архітектурними масштабами. Додатково доповнює відомості про

ергономічні фактори книга Панеро «Основи ергономіки. Людина, простір, інтер'єр».

У посібнику Книш В.І. [29] «Архітектурне проектування житла» висвітлені теоретичні та методологічні засади створення житла як системи, в якій взаємодіють різноманітні фактори; в ньому розглядаються основні параметри структурних компонентів житла, принципи функціонального розподілу житлового простору, різноманітні типи житлових будівель та основні містобудівні вимоги, що враховуються під час проектування житла. Посібник також пропонує архітектурні та композиційні рішення, конструктивні системи та інженерне обладнання для житлових будівель різних рівнів складності

Більш детальні рекомендації з вибору початку розробки дизайн-проєкту та стадії ескізного проектування отримані в таких книгах як Рутт [18] «Домашнє меблювання» (англійською мовою) та книзі Гіббс Дженні «Настільна книга дизайнеру інтер'єра».

Понад 20 проєктів інтер'єрного дизайну в стилі лофт, хай-тек, арт-деко та мінімалізму розглянуто в книжки Брауна «Архітектура житлового інтер'єру 21 століття» .

Дослідження у галузі дизайну, проведені В. Даниленком [20,21] (2003, 2005, 2006, 2009), мають велике значення як у теоретичному, так і у практичному аспектах. Ці дослідження стали вагомим теоретичним фундаментом, що дозволяє вивчати взаємозв'язок між традиційною культурною спадщиною та інноваційними технологіями, які є невід'ємною складовою формування середовища.

Таміла Печенюк [39] окреслила основні категорії теорії кольору, виявила закономірності прояву об'єктивних і суб'єктивних факторів існування даного феномену, а також представила проєкцію цих питань на творчу практику сучасного художнього текстилю. Ця книга охоплює такі основні поняття, як світло, колір, закони змішування та сприйняття кольорів, а також колірна гармонія. Ці матеріали однаково важливі для художників різних мистецьких спеціальностей. Велика кількість інформації у другій половині книги корисна не

лише для професіоналів текстилю, а й для дизайнерів і тих, хто цінує колір у своїй творчості.

У своїй дослідницькій роботі [23], В.О. Свірко, О.В. Бойчук, В.М. Голобородько, А.Л. Рубцов, О.В. Кардаш та О.В. Чемакіна зосередили свою увагу на процесах розвитку українського дизайну. Вони провели ретельний аналіз поточного стану та напрямків розвитку екологічного дизайну в Україні, що розглядаються в контексті складних економічних, соціокультурних та євроінтеграційних процесів, що відбуваються в незалежній Україні.

Різноманітні теоретичні та експериментальні програми та розробки проєктів щодо екологічних проблем людського життя, підвищення здатності екологічного дизайну безпосередньо впливати на якість життя, покращувати конкурентоспроможність товарів, виховувати уподобання різних верств населення тощо. Створює потребу в систематичному розумінні цієї сфери проєктної діяльності, узагальнюючи результати та встановлюючи стандарти для розвитку екологічного дизайну як на глобальному, так і на національному рівнях.

1.2. Класифікація тимчасових поселень

Відповідно до ст. 47 Конституції України [6], кожна особа має право на житло. Держава створює умови, за яких кожен повинен мати змогу збудувати житло, придбати його чи взяти в оренду.

Утім, навіть до війни в Україні не існувало системного підходу до забезпечення людей житлом – процеси будівництва часто мали ризики для потенційних покупців, а будівництво нового нерідко містило корупційну складову. З початком повномасштабної війни проблема реалізації права на житло сильно загострилася.

За даними Мінреінтеграції [7], майже 800 тис. українців втратили домівки. Тимчасовим прихистком для громадян ставало кризове житло – спортзали або спеціально облаштовані для ВПО цокольні приміщення готелів чи шкіл, старі гуртожитки. В Україні гостро зросла потреба допомоги держави у сфері забезпечення соціальним житлом, яке, по суті, мало б бути, але в реальності його

не виявилось – подібні фонди житла існували лише на папері.

Соціальне житло – це житло, яке знаходиться у житловому фонді соціального призначення і безплатно або за доступною ціною надається громадянам, які потребують соціального захисту. Це може бути квартира у багатоквартирному будинку чи просто будинок. Соціальне житло передається за договором найму на певний період, не підлягає приватизації, продажу або відчуженню. Ті, кому воно надається, мають право лише на тимчасове користування ним за договором найму, що укладається між наймачем і відповідним органом місцевого самоврядування.

Наразі немає даних щодо кількості соціального житла в Україні. За інформацією “Transparent Cities [56]. Прозорі міста” 2021 року були наявні програми розвитку такого житла у 12 областях, а 2019 року у черзі на таке житло стояло понад 800 тис. громадян.

2020 р. про розвиток фонду соціального житла взагалі не йшлося. Тоді у комітеті ВРУ з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування визнали, що система соціального житла потрібна країні, але перспектив її запуску не було – у державному та місцевих бюджетах коштів на це не передбачалося.

Аналітики центру CEDOS [57] підтверджують, що до 2022 р. соціальне і тимчасове житло залишалися недофінансованими на рівні держави. У місцевих органів влади не було ресурсів наповнення цих фондів. Лише у Києві станом на січень 2021 р. було 72 квартири соціального житла, а фонду взагалі не існувало.

Усі розглянуті методи, які використовуються державою для забезпечення житлом, можна вважати соціальним житлом у широкому розумінні цього терміну. Проте в українському законодавстві не всі види житла, які можна вважати соціальним житлом з аналітичної точки зору, включені до юридичної категорії соціального житла. У зв'язку з цим, для цілей нашого аналізу ми поділили методи державного забезпечення житлом на кілька типів залежно від тривалості проживання: 1) умовно безстрокове - соціальне житло, 2) середньострокове - тимчасове житло (до 1 року з можливістю продовження) і 3)

короткострокове – «кризове» житло (від однієї ночі до декількох місяців).

Після 24 лютого 2022 року, коли розпочалося широкомасштабне російське вторгнення, Україна зіткнулася з необхідністю надання тимчасового житла та притулку для великої кількості постраждалих. Завдяки вжитим заходам вдалося вирішити нагальну проблему, забезпечивши людей місцем для перебування та притулком. Однак, з кожним днем зростає складність пошуку середньо- та довгострокового житла. Щоб вирішити цю проблему, необхідно розробити системні рішення, які ґрунтуються на аналізі поточного стану та вихідній ситуації в житловій політиці до початку повномасштабної війни росії проти України.

Перші дві категорії формально визначені в українському правовому полі як два різновиди жилих просторів. Та немає офіційного визначення для «кризового житла» в українському законодавстві. Декілька видів приміщень, які ми розглядаємо під цим терміном, такі як надання притулку для людей без постійного місця проживання, враховуються в рамках соціального житла. Однак, притулки відрізняються від інших видів соціального житла, оскільки вони не призначені для тривалого перебування. Їх, разом з іншими формами кризового житла, соціальними адаптаційними центрами або реінтеграційними установами, слід розглядати як тимчасові притулки, що допомагають суспільству відповідати на надзвичайні ситуації, надаючи людям притулок та соціальну підтримку, доки не знайдеться можливість надати їм стабільне житло.

Приклади європейських країн свідчать про системну роботу над проектуванням соціального житла, яка здійснювалася десятиліттями під впливом різних економічних та інституціональних умов. Проектування такого житла в Європі не припиняється і донині.

В Україні відносини держави і громадян у житловій сфері склалися часто сумбурно, під впливом недалекоглядних рішень, починаючи з масової безплатної приватизації квартир. Останніми роками держава не відіграла активну роль у сфері житлової політики. Непослідовні та нескоординовані дії загострили проблеми під час війни: ми практично не маємо фонду соціального

житла і не можемо належно оцінити стан наявного житла.

1.3. Сучасні тенденції в оформленні в Україні та за кордоном

Досвід проектування житла європейців є досить цінним прикладом вирішення проблем інтер'єрів тимчасового житла. Порівняння української і європейської житлової сфери будівництва надає можливість зрозуміти, що за кордоном використовують багатофункціональне планування квартир, будинків, принципи зонувань, прийоми експлуатації. Це багатогранне проектування є відображенням вільного вибору особистості, громадських потреб та вимог.

В Європі активно будують колективне житло по кімнатного заселення. У кожній країні колективні квартири називають інакше, наприклад, у Великобританії one - kitchen unit, тобто квартири для декількох мешканців, які мають окремі кімнати, але із спільною кухнею, тамбуром, туалетом, інколи навіть мають спільне господарство. У Німеччині називають - Wohngemeinschaft - означає проживання у спільноті. У Франції поділяють на декілька видів колективне житло - TI, HLM, TI bis, со location - перекладається як «житло з помірною платою» (соціальне житло). Такі типи житла використовують більш забезпечені країни із високим рівнем життя та культурними цінностями (наприклад, це такі країни як США, Австрія, Великобританія, Нідерланди, Франція, Данія, Німеччина, Канада). У Німеччині кожний четвертий студент має таке колективне житло з індивідуальною кімнатою, а близько 45% американських студентів і третина молоді винаймають квартири після повноліття, залишаючи рідні домівки на момент до створення сім'ї.

Приблизно 1903 році Отто Фік [58] у Копенгагені запропонував вид житла із спільною кухнею («Einkuchenhaus»), саме тоді було запропоновано колективне проживання із індивідуальною кімнатою. В Німеччині в 60-х рр. ХХ ст. такий тип житла для молоді був створений в певних квартирах. Це позитивне новаторство було втілене в реальність, почали потребувати його і переселенці, заробітчани, студенти, похилі люди. Персональне житло в колективному проживанні може бути і як одна маленька кімната (6,5-8 м²) або кімната з

індивідуальним туалетом, полицями для одягу, ще варіантом може бути простір готельного варіанту, тобто є персональна кімната, туалет і душ, полки. Доглядає за житлом кожен мешканець самостійно, або використання клінінгових компаній.

Модульні міста для переселенців стали з'являтися Україною на початку 2015 року завдяки фінансуванню від уряду Німеччини. Перший проєкт реалізували в Харкові: містечко містило 100 житлових модулів, три гуртожитки, пральні й адміністративний блок. Наступні поселення компактного проживання з'явилися на Запоріжжі та на Дніпропетровщині. Місцева влада обіцяла переселенцям, що невдовзі побудує гуртожитки на місці модульного житла, але чекати довелося роками.

Рис. 1.2. Житло для сирійських біженців у німецькому місті Вінненден

Більше 10 мільйонів українців були змушені покинути домівки, а понад 800 тисяч - зовсім втратили житло. Допомогати переселенцям взяли не лише наші міжнародні партнери, а й українські урбаністи, різноманітні ініціативні та волонтерські групи. Для потреб переселенців були переоблаштовані готелі, пансіонати та хостели.

В соцмережах можна натрапити на дискусії навколо доцільності будівництва модульного житла. Хтось вважає, що створення транзитних містечок є вимушеним, але правильним заходом, інші ж стверджують, що людина завжди почуватиметься некомфортно в таких умовах. Дехто навіть зневажливо називає модульні будинки «клітками для голубів», «будками» та «коробками». Нерідко й самі переселенці нарікають на труднощі, з якими доводиться стикатися у тимчасовому житлі.

Однак вимушений характер такого житла не означає, що воно обов'язково буде позбавлене естетики, гідності та звичного побутового комфорту. Наприклад, ось так виглядає житло для сирійських біженців у німецькому місті Вінненден; легоподібна забудова створює відчуття вільного простору:

Архітектором цього модульного містечка є Вернер Зобек [58]. Особливість його проекту полягає у використанні екоматеріалів, зокрема деревини, яка має енергозберігальні властивості. За задумом, ці споруди можна буде потім переробити у щось інше без шкоди для довкілля, а в теперішньому вигляді це універсальне соціальне житло.

Побудова людиноорієнтованого тимчасового прихистку — непросте завдання, адже результат роботи має стати для мешканців справжньою оселею. Архітектори теж по-різному ставляться до концепції модульних містечок: хтось, як Вернер Зобек, вважає, що її можна реалізувати правильно, інші ж стверджують, що ідея є провальною у стратегічному вимірі.

Рис. 1.3. Житло для сирійських біженців у німецькому місті Вінненден

Ще на початку квітня США передали Україні 18 будинків для тимчасового поселення 120 людей. Спочатку ці модульні домівки прибули до Закарпаття, а потім їх перенаправили до Гостомеля, Ірпеня та Бучі. По суті, це контейнери, які є найпростішим різновидом модульного житла. Їх легко транспортувати, а монтаж можна здійснити за лічені хвилини. Побут людини у такій конструкції буде обмежений.

Рис. 1.4. Модульні будинки для тимчасового поселення

Український архітектор Слава Балбек [59] запустив пілотне будівництво доступного модульного житла — проєкт отримав назву RE: Ukraine. Передбачається активне використання екологічних матеріалів, і що цікаво, житло буде двоповерховим, що є радше рідкістю в контексті модульного будівництва.

Перші такі будинки з'являться в Бучі, і вже впродовж року там має проживати 15 родин. За словами Балбека [59], у розробці цього проєкту він керується гаслом «гідність за будь-яких умов». Схоже, ініціатива здобула певне схвалення від Офісу Президента, тому в разі успіху пілотної забудови проєкт може масштабуватися на інші регіони України.

«Це моя позиція, моя архітектурна місія — доводити важливість комфорту тимчасового проживання», — каже Балбек [59] і зауважує, що погано ставиться до заселення людей у контейнери. Крім цього, архітектор стверджує, що доцільно зводити модульне житло безпосередньо біля зруйнованих міст, бо люди хочуть бути поряд зі своїми домівками.

Рис. 1.5. Модульне житло RE: Ukraine

За словами авторів, основна ідея – розробити універсальне рішення, простір для соціалізації та спільного життя різних людей. Для створення концепції проєктувальниками було проаналізовано більше 20 проєктів різних країн. Аналізували призначення території, розробку головного плану та розташування житлових блоків.

Бюро Слави Балбека вибирає модуль як основну житлову одиницю. Ці модулі легко масштабувати, враховуючи сотні, або навіть тисячі мешканців, розширюючи житлові зони без необхідності модифікації центрального вузла. Вони пропонують застосування дерев'яної конструкції. Влаштування приміщень передбачає необхідний мінімум зручностей.

Рис. 1.6. Модульне житло RE: Ukraine

Рис. 1.7. Модульне житло RE: Ukraine

Очевидно, що при терміновому будівництві модульного житла перевага віддається швидкості та кількості. Коли інші країни безкоштовно передають нам житлові контейнери, ми не можемо відмовитися від такої допомоги. Водночас окремі представники українського архітектурного руху вже розробляють власні концепції того, як може виглядати більш якісне та людино орієнтоване транзитне житло.

Рис. 1.8. Проект тимчасового житла від KYB Architects

Своє амбітне бачення презентувало творче об'єднання KYB Architects [60] . У кожній оселі вони планують розмістити повний набір зручностей: санвузол, душ, простір для відпочинку тощо. Команда KYB Architects вважає, що після того, як зникне потреба в модульних будинках, ці споруди можна буде переобладнати в офісні приміщення чи креативні простори. Проект дуже оптимістичний, проте є сумніви, чи знайдуться кошти на реалізацію задуму саме в такому привабливому вигляді.

Рис. 1.9. Проект тимчасового житла від KYB Architects

Цікавою є також концепція тимчасового житла під назвою «Паляниця Дім». Ідея — створити сферичні екологічні оселі, які будуть розташовані на ділянках із красивими краєвидами переважно на заході України. Це має прискорити реабілітацію людей, постраждалих від війни, та в теорії позбавить від необхідності подальшого демонтажу цих споруд.

Рис. 1.10. Проект тимчасового житла «Паляниця Дім»

Висновки до першого розділу

1. Дослідження показало, що завдяки інформативним джерелам науковців, архітекторів було висвітлено дану тему, проблемою тимчасового житла займались багато науковців але виявлено що проблематика формування середовища тимчасового поселення, недостатньо розкрита.

2. Аналіз теоретичних джерел у галузі проєктування тимчасового житла дозволив стверджувати, що житлове тимчасове середовище для проживання повинне гарантувати головні функції житла: харчову, робочу, переговорну для нарад, освітню, відпочинкову, виховну та навчальну, для особистих потреб, оздоровчу, щоденних робіт – це все проєктують у відповідних зонах з дотриманням вимог залежно від типології тимчасового житла.

3. Виявлено, що етапи проживання мають три сторони: побутову, тобто харчування, ремонтні роботи, прибирання, процеси зберігання одягу; громадсько-соціальну, тобто комунікації, релаксація, особисті роботи; життєзабезпечувальну, тобто здоровий сон, зарядка, харчування, догляд за собою, лікування.

4. З'ясовано, що при проєктуванні тимчасового житла необхідно дотримуватись рекомендацій стосовно покращень соціальних умов: необхідні зони та приміщення; залежно від типу тимчасового житла дотримуватись особливостей проєктування; транзитні зони по можливості ізолювати від спільного вжитку; створювати комфорт; використовувати перегородки; звертати увагу на ергономіку людини щодо меблів, ванних та житлових кімнат, кухонних меблів та мінімальних площ, габаритних проходів; необхідні окремі приміщення для побутової роботи.

5. Аналіз сучасної дизайнерської практики та теоретичних джерел виявив засади для методичних рекомендацій, наукових підходів, закономірностей проєктування для певного типу тимчасового житла.

6. Виявлено, що типологію тимчасового житла надзвичайно широка, а через кліматичні зміни, катастрофи, природні стихії, людські проблеми, постійно змінюється.

РОЗДІЛ II. ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕР'ЄРІВ СЕРЕДОВИЩА ТИМЧАСОВИХ ПОСЕЛЕНЬ ДЛЯ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

2.1. Вимоги до об'ємно-просторового вирішення

Ідея житла для переселенців витікає з досліджень щодо 'мінімалістського' житлового простору, який займає мінімум площі, але задовольняє основні потреби мешканця. Підходи до формування проживання для осіб, що постраждали від конфліктів, перекликаються з передовими тенденціями, які набули поширення у контексті адаптації архітектури до стихійних лих та глобальних кризових ситуацій, що загрожують людству.

Для проєктування тимчасових поселень використовують нормативно-правову базу:

1. ДБН В.2.2-15:2019 «Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення»;
2. ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій»;
3. ДБН В.2.3-5-2018 «Вулиці та дороги населених пунктів».
4. ДСП 173-2019 «Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів».

Всі будівлі для внутрішньо переміщених осіб (надалі ВПО) можна зарахувати до трьох груп.

Перша — це некапітальні споруди для тимчасового проживання. Контейнери, намети, пневматичні споруди тощо. На таке житло не поширюються норми ДБН В.2.2-15:2019 «Житлові будинки. Основні положення».

Друга — капітальні споруди для тимчасового проживання. Житло, яке здається в оренду, без права приватизації, належить державі чи місцевим громадам. Воно проєктується в житлових будинках II категорії (соціальні) за ДБН В.2.2-15:2019. На наш погляд, слід скоригувати деякі положення зазначеного ДБН, але зробити це офіційно і зрозуміло для всіх. Щоб унеможливити помилки, в завданні на проєктування слід чітко написати, що проєктується: житлові будинки соціальної категорії чи сімейні гуртожитки.

Третя — капітальні споруди для постійного проживання, що потрапляють у приватну власність мешканців за певними фінансовими механізмами.

Друга і третя групи будинків можуть бути як багатоповерхові багатоквартирні, так і малоповерхові одноквартирні.

Тимчасове житло для біженців, які потерпіли від війни, стихійного лиха чи від інших ситуацій, проєктують як готелі-притулки (економить на електроенергії завдяки використанню радіаторів). Проєктують стійке житло, що легко та швидко монтується. Використовують для фундаменту труби з оцинкованої сталі. Для стін, стелі - ізольовані металеві панелі. Будують таке житло із Cutwork як Cortex Composites [61] - це плоскі упаковки з цементним покриттям (на металевий каркас), доповнюють цю суміш водою, і це все застигає за добу і така «коробка» для тимчасового житла слугує мінімум 30 років. Утеплювачі проєктують всередині житла, на даху кріплять сонячні батареї. Великим недоліком такого тимчасового житла є заселення декількох сімей при площі 5,5-6 м² на одну особу. Це дуже незручно вранці і призводить до неприємних ситуацій та дискомфорту. При спільному використанні кухні, санвузла, вітальні формується велике скупчення жителів.

Наприклад, проєкт «ергономічне житло для біженців» побудований «Architects for Society», в якому за допомогою модульності можна об'єднувати такі житлові одиниці. Об'єднавши декілька будинків по колу, утвориться великий простір для розваг та відпочинку, чи просто для спілкування.

У шестигранних будинків є вентиляція, мінімальні площі, навіси і системи від дощу. В такому соціальному житлі є вітальня, кухня, санвузол, 2 спальні (рис.2.1.1).

Рис. 2.1. Проєкт «ергономічне житло для біженців» побудований «Architects for Society» (архітектори з США, Канади, Європи, країн Близького Сходу) 2016р.

Зазвичай при проєктуванні житла для біженців забезпечують по одній кімнаті для 6-10 осіб. Житлові одиниці непрохідні, вихід повинен бути в коридор, будують кухні-ніші, санвузол із унітазом, умивальником, душовою кабіною: для чоловічих вбиральнь по одному унітазу, пісуарові, умивальнику для 18 осіб; для жіночих вбиральнь по одному унітазу, умивальнику для 12 жінок; одна душова кабіна на 20 осіб; для сімейних пар ще додається по два унітази та умивальники для 10 дітей [26].

Дизайнерська робота полягає в методах проєктуванні для створення дизайн-проєкту, а також формувати узагальнене, взаємопов'язувати структурні закономірності. Єдність закономірностей загальних використаних принципів та методів допомагає зрозуміти зв'язок з типологічними особливостями конкретних процесів проєктування тимчасового житла [6]. Закономірності урбанізованих територій та формоутворень житлових одиниць надають тенденції про розвиток багатофункціонального житлового середовища, а також потребі мобільності та соціальної доступності; застосуванні екологічної концепції; новітні та сучасні планувальні системи [43].

При дослідженні тимчасового житла було застосовано принципи формування просторів, врахувавши всі концепції інтер'єрів:

- принцип адаптивності та гнучкості;
- принцип поліфункціональності;
- принцип інтегративності;
- принцип мобільності;
- принцип універсальності, раціоналізму;
- принцип мінімалізму;
- принцип наукової обґрунтованості;
- принцип поліфункціональності;
- принцип композиції (пропорції, ритм, масштаб, симетрія-асиметрія, контраст-тотожність-нюанс, динаміка-статика);
- принцип «великих просторових комфортних приміщень»;
- принцип еко-дизайну;
- принцип компактності.

На сьогоднішній день необхідно використовувати принцип адаптивності та гнучкості для формування тимчасового житла, тобто властивість середовища змінюючи свої параметри відповідно до необхідних потреб людей, під тиском реальних умов життєдіяльності, трансформація тимчасового житла - пропонування інноваційних ідей дизайнерів. Основні чинники, що впливають на принцип адаптивності: умови (при певній зміні кількості перебування людей в певній кімнаті), процеси (при зміні функцій, наприклад, вранці кімната для переговорів чи харчування, а ввечері для індивідуальної праці) і користувачі (гнучкість тимчасового житлового середовища під впливом змін індивідуальних і соціальних потреб) [10]. За таким принципом формують креативні простори вільного планування, можлива трансформація залежно від типології тимчасового житла, це сьогодні досить актуально та потрібно, тому що сучасні житлові простори функціонально насичені [50].

Важливий принцип поліфункціональності застосовують для штучного середовища людської життєдіяльності, для яких створюється штучне середовище їхнього здійснення, необхідно звертати увагу на взаємозв'язок багатьох різних процесів і функцій. Цей принцип просувався разом із поступовою трансформацією суспільства, що визначало різноманітні пріоритетні форми та функції житла протягом різних історичних періодів [27]. Цей принцип використовують для надання простору життєдіяльності жителів тимчасового житла. Тому повинні бути такі зони: житлова; допоміжні, загальні, індивідуальні приміщення; денної активності та нічного відпочинку. Необхідно забезпечити автономність зон при раціональному взаємозв'язку (наприклад, кухні з загальною кімнатою, загальна кімната із санвузлами). Комфортність надається структурованим плануванням (наприклад, кухня ближче до виходу (входу), а житлові кімнати у глибині будівлі). Звертають увагу на кліматичні умови, типологію тимчасового житла, особливості категорій жителів [22].

Принцип інтегративності, тобто поєднання та взаємопроникнення будь-яких елементів в одне ціле, процес утворення взаємозв'язків; використання сучасного технічного процесу та глобалізацію, це все пов'язане з всесвітньою економічною, соціально-культурною універсальністю, інтеграцією. Необхідно використовувати в інтер'єрах тимчасового житла сучасні стилі, застосовувати розвиток технологій. Принцип інтегративності не може бути без опори на «стратегію сталого розвитку», а повинен володіти: стійкістю, багатофункціональністю, адаптивністю та унікальністю [33].

Принцип мобільності застосовують для жителів, що потребують дислокації, здатні до адаптації. Використовують такий принцип для кемпінгу, капсульного житла, житла для біженців, необхідно проектувати збірні та модульні, трансформовані і «мобільні інтер'єри» - це здатність пристосуватись до нових умов. Використовують для системи мобільного інтер'єру: непересувні та пересувні, збірно-розбірні, модульні, трансформовані деталі; для комплексного показника комфортності необхідні: місткість, рівень комфортабельності, хороший рівень технічного оснащення, екологічність

матеріалів, та автономності кімнат [41].

Використовують для комфортного та безпечного середовища універсальний принцип дизайну лікарень, основні положення:

– рівноправне використання (однакові послуги для відвідувачів та працівників; привабливий дизайн; давати конфіденційність та безпеку користувачам). Наприклад, потрібно проектувати широкі отвори для дверей та коридорів, щоб надати мобільність всім користувачам та хорошу циркуляцію повітря; запроєктувати доступні безпечні евакуаційні виходи; використовувати картини, кольори, фото для покращення психологічного стану людей; необхідно запроєктувати зони для дитячих розваг з використанням покриттям підлоги, що легко миється та є неслизьким.

– гнучкість у використанні (враховувати індивідуальність користувачів та способи використання лівою та правою рукою; забезпечити адаптацію до темпів відвідувачів, хворих, лікарів, працівників). Наприклад, запроєктувати оптимальний простір для прискорення роботи, в якому можуть бути монітори із збільшенням розміру шрифту та яскравості, використовувати трансформуючі стільці та медичні меблі; надати можливість записуватись на прийом через сайт та проводити консультації через вайбер, скайп чи телефон.

– просте та інтуїтивне використання (швидке орієнтування без сторонньої допомоги, просте переміщення від одного відділення до іншого відділення; використовувати орієнтири, навіть кольорові стрілки певного кольору або кольорових розмежувань відділень, щоб знайти відповідні кабінети).

Принцип мінімалізму в інтер'єрі тимчасового житла полягає у відсутності декору з правильним освітленням та з мінімальними меблями; проектування «великих просторових комфортних приміщень» з лаконічними формами; стверджується, що в бездоганності непотрібно прикрас (може бути картина, але щоб не заважала); всі меблі повинні бути необхідними (наприклад, ліжко, крісло, стіл); оздоблення – фарба на стіни та покриття підлоги; використання природного та штучного освітлення [48]. Застосовують вбудовані меблі з натуральних матеріалів, що надають раціональне використання простору, різні

фактури світла для зонування, геометричні форми та рівні лінії, світлі кольори та відтінки [65].

Принцип композиції застосовують для виділення центрального ядра (може бути і багатоцентрова композиція); надає характер тимчасовому житлу; звертають увагу на функціональні зони, співвідношення окремих елементів за розміром; організація вертикальних та горизонтальних площин, в одному рівні використовують меблі, що створюють горизонтальну систему (легко сприймаються жителями) – спальні місця, стільці, лавки, журнальні столики. Розташовують обідні площини, вертикальні площини шаф чи комодів, стелажів (чітко сприймаються) [37]. Композиційна цілісність: єдність, підпорядкованість, врівноваженість, відповідність елементів форм (використовують для живописного, лінійного, графічного взаємозв'язку). Гармонізація простору досягається за допомогою кольору, точки, фактури, текстури, конфігурацій завдяки закономірностей та принципу композиції. Основні засоби – пропорції, ритм, масштаб; симетрія-асиметрія, контраст-тотожність-нюанс; динаміка-статика.

2.2. Ергономічні норми і специфіка обладнання

Нині немає сумнівів, що обробка та деталізація архітектурного простору - це не просто елементи, які покращують практичну функціональність простору, але й вони формують його естетичну характеристику. Об'єктне наповнення простору виконує 'просторову' незалежну роль, визначаючи функціональні зони, створюючи основу для різних видів активності або формуючи структуру 'великих' просторових компонентів. Другий аспект - аналіз принципів та методів формування елементів обладнання середовища.

Для створення зручного внутрішнього середовища у тимчасових поселеннях слід враховувати всі аспекти діяльності та життєві потреби людей, які там будуть жити. Простори повинні бути різні, деякі з них можуть комбінувати кілька функцій, адже ми завжди працюємо в межах конкретного простору, який не можна перевищити. В нашій роботі головне - створити

приємні умови для якомога більшої кількості людей, які потребують житла.

Наприклад, при об'єднанні гостинної кімнати з конференц-залом важливо врахувати необхідність багатьох сидячих місць, технічне оснащення для перегляду презентацій або матеріалів для обговорення, можливість розміщення літератури в доступному місці для всіх мешканців: стільці та/або дивани з кріслами, відкриті полиці, телевізійна зона або проектор.

Для їдальні також має бути достатньо місць для харчування. Кухонний простір має бути обладнаний достатньою кількістю кухонного обладнання для приготування їжі, водопровідними установками, закритими полицями для зберігання різних продуктів, які не зіпсуються при таких умовах зберігання, холодильники, і т.д.

В житлових секціях мають бути розміщені спальні зони, місця для зберігання особистих речей.

Створюючи сучасний інтер'єр, який має відповідати широкому спектру нових функціональних, технічних і ергономічних вимог, важливо врахувати використання різноманітного стандартного обладнання, яке має свої власні естетичні властивості (домашні пристрої; аудіо- та відеосистеми; видимі частини інженерних мереж – батареї, вентиляційні решітки тощо, освітлювальне обладнання – лампи, розетки, вимикачі), а також серійно вироблених предметів сантехніки, корпусних і м'яких меблів, систем зберігання, домашніх аксесуарів. Особливу роль у публічних інтер'єрах відіграє дизайн візуальних комунікацій.

При цьому обсяг унікальних розробок обладнання інтер'єру, виготовленого на замовлення для конкретного простору, може варіюватися в залежності від його унікальності. Зазвичай це стаціонарні елементи інтер'єру, такі як барні стійки, рецепція або каміни, сходи та балюстради, віконні штори, а також окремі авторські предмети - аксесуари, предмети декоративного та практичного мистецтва, дизайн-мистецтво [2].

2.3. Вплив кольору, композиції

Ключовим аспектом дизайну інтер'єру є вибір кольорової палітри для приміщень, який включає в себе вибір кольору для стін, підлоги, а також обробку цих поверхонь різноманітними матеріалами. Кольорова схема інтер'єру формується з урахуванням принципів контрасту та градації.

Колір є важливим елементом архітектурного простору. Взаємодія насиченості і відтінків кольору допомагає формувати візуальну структуру інтер'єру, а також його просторову композицію.

Незважаючи на те, що врахування всіх чинників при виборі кольорової схеми може бути складним завданням, деякі ключові особливості можуть допомогти визначити основні вимоги до кольорового рішення інтер'єру.

1. Вибір кольорової схеми для інтер'єрів був здійснений таким чином, щоб створити враження відкритості і простору.

2. Відмінністю просторів вестибюлів є єдність інтер'єру. Отже, колір може бути використаний як інструмент для створення композиційної гармонії простору в цілому. Одночасно цей простір має бути розділений на окремі функціональні зони і приміщення за допомогою різних кольорових рішень.

3. Залежно від архітектурної концепції інтер'єру, кольори мають виступати як акценти, які виділяють деякі елементи і приховують інші, візуально полегшуючи або навпаки, акцентуючи ту чи іншу частину приміщення, коригуючи пропорції окремих деталей або всього простору.

Кольорова палітра інтер'єру була відібрана з огляду на санітарні та гігієнічні стандарти. Приміщення, оформлені в світлих відтінках, легше зберігати в чистоті, а меблі з темними горизонтальними поверхнями допомагають легко виявити пил. Щодо оббивки меблів та декоративних тканин, бажано уникати сірих і бурих відтінків, які можуть створювати враження старості.

Визначення точних кольорових комбінацій, які викликають певні емоції і настрої в людини, не є завданням, що може бути вирішено з абсолютною

впевненістю. Тим не менш, використовуючи дослідницькі дані про кольори, ми можемо оцінити кольорову схему інтер'єру за деякими ключовими параметрами.

Під час кольорового оформлення інтер'єру тимчасових житлових поселень, для кожного конкретного приміщення була вибрана певна кольорова схема, враховуючи її психологічний вплив на людину:

1. Особливо важливим в процесі формування просторової композиції інтер'єру є ефект вирізнення та відхилення кольорів.

Це явище залежить від тону кольору: теплі відтінки (особливо червоний) вирізняються на передній план, тоді як холодні (наприклад, синій) відходять на задній план. Цей ефект в значній мірі також залежить від освітленості кольору.

Таким чином, використання цього ефекту може бути корисним для візуального перетворення пропорцій та розмірів приміщення.

2. Об'єднуючі та розділюючі характеристики кольорів. Припустимо, якщо фонову стіну, біля якої розташовані меблі і на якій висить дзеркало чи світильник, оформити в яскраво-жовтому кольорі, то вона стає центром композиції, а всі об'єкти візуально об'єднуються з нею, створюючи більш узгоджений та лаконічний інтер'єр.

З іншого боку, коли об'єкти мають різні кольори, створюється враження їхнього розділення, особливо якщо кольори значно відрізняються за яскравістю. Кольори, що розрізняються лише за тоном та насиченістю, можуть викликати менше враження розчленовування. Ця розділююча характеристика кольору може бути корисна, наприклад, при фарбуванні довгих коридорів. Різні секції коридору, оформлені в різні кольори, візуально зменшують його довжину.

3. Сприйняття кольору елемента інтер'єру значною мірою визначається яскравістю його фону. У випадку, коли яскравість предмету менша ніж яскравість його фону, колір предмета може сприйматися як невиразний та слабо помітний. Такі особливості необхідно враховувати при оформленні стін і підлоги, а також при виборі кольору декоративних елементів. Останні мають бути яскравішими, ніж стіни і підлога, щоб виділятися на загальному фоні і надавати інтер'єру декоративності.

4. У контексті відчуття інтер'єру великого значення мають розміщення кольорових акцентів з урахуванням «тяжкості» та «легкості» кольорів. В результаті експериментів, психологи встановили, що «вага» кольору найбільшою мірою залежить від інтенсивності світла: темніші кольори сприймаються як «важчі». Це правило стосується усіх кольорів: ахроматичних, хроматичних, а також різних тонів одного кольору.

5. Важливим фактором при оформленні інтер'єру є здатність кольору впливати на сприйняття розмірів об'єкта або приміщення. Користуючись цією властивістю, можна візуально коригувати пропорції приміщення та меблів. Наприклад, при фарбуванні коридорів можна використати вертикальне або горизонтальне ділення стін кольором для візуального зменшення довжини та збільшення ширини. На жаль, невдале фарбування може навпаки підкреслити неприємність довгого коридору, якщо, наприклад, стіни і підлогу поділити вздовж на кольорові смуги. Використовуючи горизонтальне або вертикальне ділення стін кольором, можна створити враження зміни висоти приміщення.

Наприкінці, важливо пам'ятати, що «вага» кольору може залежати від фактури матеріалу. Наприклад, колір грубого матеріалу зазвичай сприймається як «важчий», ніж колір гладкого.

Основне враження від інтер'єру формується не лише від окремих кольорів, а й від їх комбінацій. Різні кольорові композиції різним чином впливають на сприйняття: деякі відчуються легко і приємно, інші можуть створювати відчуття напруженості та тяжкості.

2.4. Вимоги до використовуваних матеріалів та освітлення

В інтер'єрному дизайні основну роль відіграють фарбові та лакофарбові покриття. Їх застосування не тільки захищає поверхні стін, підлоги та стелі від шкідливої дії навколишнього середовища, але і відповідає за покращення санітарно-гігієнічних умов, а також слугує ключовим елементом у втіленні художніх ідей в оформленні простору.

Щодо внутрішньої обробки приміщень, є ряд фарб, що використовуються для різних цілей:

- водоемульсійні фарби – використовуються для стін в кімнатах, за винятком ванних кімнат, перукарень тощо;
- олійні фарби – використовуються для обробки стін у всіх видах приміщень;
- мастичні фарби – призначені для житлових просторів та громадських місць;
- силікатні фарби – використовуються для стін у житлових приміщеннях;
- синтетичні емалі – призначені для стін у вестибюлях, холах, гостинних кімнатах, коридорах та сходах у перукарнях, кафе та ванних кімнатах.

Техніка клейового фарбування використовується для обробки внутрішніх стін приміщень, зокрема штукатурних та бетонних поверхонь. Надзвичайно важливо ретельно підготувати поверхню перед фарбуванням житлових та інших типів кімнат, щоб досягти високого рівня якості. Клей, який використовується як основа для клейових фарб, часто має в своєму складі кістковий клей, відомий також як галерта. Для досягнення найкращих результатів рекомендується використовувати казеїновий клей, який є сумішшю сухого порошку, щіпок та мінеральних солей.

Природні та синтетичні фарби наносять тонким шаром, утворюючи плівку, яка має бути стійкою до зношування, міцною і еластичною, а в деяких випадках - непроникною для води.

Фарби та емалі використовуються для створення непрозорого декоративного шару, який приховує текстуру базового будівельного матеріалу [11]. На відміну від фарб, лаки формують кольоровий прозорий шар, не змінюючи текстуру основи.

Оліфи застосовуються для обробки стін у готельних приміщеннях, будь то штукатурка, гіпс або метал. При обробці обладнання для декоративних цілей, найчастіше використовуються лише натуральна, синтетична та гліфталева оліфи.

При оформленні інтер'єру житлових просторів варто уникати екстремальних контрастів у кольорових схемах. Рекомендовано прагнути до гармонії кольорів, комбінувати яскравий колір з м'яким, насичений з глибоким, а також з приглушеними відтінками. Не варто перенавантажувати стіни надто великою кількістю декоративних елементів. Рекомендовано використовувати фарби з більш складними характеристиками, щоб надати поверхні м'якості та оксамитовості.

Мастична фарба, хоча й більш вартісна, використовується для декорації громадських приміщень. Високоякісна клейова фарба стійка, гігієнічна та дозволяє проникати повітрю. Однак її використання ускладнює проведення вологого очищення стін під час фарбування. Відтак, клейове фарбування найкраще комбінувати з облицюванням в місцях, що найбільше піддаються забрудненню.

Силікатні фарби ідеально підходять для оздоблення житлових та комерційних просторів, включаючи салони краси, вестибюлі, коридори, сходи та холи [9]. Їх можна легко та рівномірно нанести на цеглу, бетон, штукатурку та панелі. Поверхні, покриті силікатними фарбами, добре миються. Фарба робить покриття міцним, водостійким та «дихаючим».

Синтетичні, полівінілацетатні та інші водоемульсійні фарби вважаються найкращими для внутрішнього оформлення. Вони більш економічні, гігієнічні та міцніші, ніж масляні фарби. Їх можна наносити валиком або розпилювачем на будь-які матеріали [7]. Нові водоемульсійні барвники пропонують широкий вибір кольорів та фактур, і вони дозволяють створювати велику різноманітність кольорових композицій у поєднанні з різними штучними та природними матеріалами.

Полівінілцитратні фарби рекомендуються для покриття номерів, водорозчинні Гліфталеві фарби - для сходів, буфетів, ванних кімнат, салонів краси, а Сем, СТЕМ-45, Гліфттал та емалеві фарби - для обробки санітарно-технічних приміщень.

В процесі внутрішнього оздоблення часто використовуються тонкі плитки з натурального каменю, які встановлюються на стіни без спеціальних кріпильних елементів, використовуючи лише розчин. Плитки товщиною від 6 до 20 мм створюються шляхом розрізання блоків природного каменю (мармур, вапняк, туф) за допомогою алмазного диска. Мармурові облицювальні плити отримують, подрібнюючи камінь до потрібної форми. Облицювання з дорогих та міцних натуральних матеріалів виконується в бюро обслуговування великих готелів, ресторанів та інших великих громадських приміщень [6].

Керамічна мозаїка, що складається з невеличких плиточок розміром 4x2 або 2x2 см, стала широко розповсюдженою. Ці мініатюрні плитки зазвичай накладаються на папір або сітку розміром 30x30 см для зручності установки.

Перукарні та буфети, господарські та виробничі приміщення, тобто там, де може утворюватися пара, зайва волога та запахи, варто використовувати водостійке облицювання стелі та облицювку нижньої частини стіни. Таке облицювання виконується у вигляді панелей із матеріалів, що дозволяють мити стіни теплою водою та хімічними засобами.

У салонах краси та буфетах перевага надається більш декоративним рулонним та листовим матеріалам, виключаючи гігієнічну цінність цих закладів.

Як звукопоглинаюча обробка на верхніх поверхнях громадських стін використовується новий звукопоглинаючий матеріал «Акмініт» з м'якою фактурою поверхні, пофарбований у різні кольори. Почав широко застосовуватися декоративний паперово-шаровий пластик – гігієнічний, термостійкий, із зовнішньою поверхнею будь-якого малюнка та кольору.

У коридорах, сходових клітинах, холах та службових приміщеннях для облицювання стін використовують лакову або прозору плівку, фанеру або мікро фанеру на паперовій основі. Панелі небажано встановлювати в коридорі, тому що вони забиратимуть висоту приміщення, роблячи його й тісніше [23].

У деяких випадках водонепроникні панелі використовуються з конструктивних та гігієнічних міркувань. Іноді такі панелі створюють у найбільшій частині стін під час встановлення умивальника в кімнаті або над

ліжком. Для такого часткового облицювання рекомендується плівка ПВХ, павільйон, текстовініту і т.д. Акустичні стелі разом із силікатним та кленовим лакофарбовим покриттям рекомендуються для холів, віталень, коридорів та сходових кліток, особливо в престижних готелях та висотних туристичних комплексах.

Освітлення в інтер'єрі відіграє важливу роль, виконуючи практичні та естетичні функції. У приміщеннях тимчасового проживання, штучне світло використовується як для створення комфортних умов для зору, так і для підкреслення художнього вирішення простору.

Практична функція штучного освітлення ґрунтується на гігієнічних стандартах, які забезпечують оптимальні умови для зору. Естетична функція, в свою чергу, спрямована на розкриття і підсилення архітектурних особливостей інтер'єру, демонстрацію масштабів простору та створення єдності стилістичного рішення за допомогою вибраної форми світильників та способу розсіювання світла.

Освітлення приміщень розрізняють за функціями, виконуваних у цих приміщеннях. У житлових приміщеннях освітлення вибирається з урахуванням як гігієнічних норм, так і декоративних аспектів. Для громадських приміщень ключову роль відіграють архітектурно-художні вимоги, тоді як у адміністративних просторах акцент зміщується на практичну складову.

Рівень освітленості безпосередньо впливає на комфортність приміщення, що залежить від обраного типу освітлення.

Сучасні принципи пристрою штучного освітлення залежать від об'ємнопросторового вирішення приміщення і його функцій. Роль приміщення значно впливає на вибір методу освітлення, що передбачає різноманітність джерел світла та світильників, їх розподіл світла та розташування, а також декоративність і комплексну систему освітлення. У випадку тимчасових поселень, використовуються як загальні, так і локальні системи освітлення, що залежать від особливостей кожного приміщення.

Загальне освітлення – це освітлення всього приміщення в цілому. Воно може бути рівномірним (однаковим) для всіх частин приміщення або локалізованим (посиленим) над будь-якої однієї його частиною і є обов'язковим для всіх приміщень.

Місцеве освітлення служить для освітлення робочих поверхонь. Подібне освітлення застосовується в житлових і адміністративних приміщеннях, а також може використовуватися як додаткове в торгових залах приміщень громадського харчування.

В одному приміщенні можливе одночасне застосування загального та місцевого освітлення, в цьому випадку система освітлення називається комбінованою.

Виконуючи свою функціональну роль, штучне освітлення приймає активну участь у формуванні загального композиційного рішення інтер'єру. Воно має важливе значення для зорової оцінки інтер'єру, впливаючи на сприйняття його просторової структури та планувальних рішень. Насиченість приміщення світлом, яскравість поверхонь та їх розподіл є вирішальними факторами для художньої та психологічної оцінки штучного освітлення.

Інтенсивність світла та розподіл яскравості можуть надати простору унікального особливого стилю. Завдяки цьому один і той же інтер'єр може сприйматися по-різному при використанні різних схем освітлення.

Світло має велике значення для дизайну інтер'єру. Наприклад, глобальне освітлення може впливати на сприйняття простору та архітектурної форми приміщення.

Поряд із своєю первинною функцією, світло також може вирішувати композиційні задачі. Шляхом освітлення можна розділити простір на зони. Для досягнення цього можна використовувати комбіновану систему освітлення. В цьому випадку, глобальне освітлення виконується вбудованими точковими світильниками, а локальне - підвісними. Ритм вбудованих точкових світильників («зоряне небо») сприяє композиційному об'єднанню вестибюля, холу, фойє. Підвісні світильники використовуються для визначення окремих зон.

Втім, освітлення простору виключно за допомогою точкових світильників (вбудованих, підвісних тощо) може викликати візуальне «перевантаження» численними елементами освітлення. Отже, більш оптимальною є так звана локалізована система освітлення, коли кожна функціональна зона має власне джерело світла. Наприклад, підвісні світильники можна використовувати для освітлення стійки адміністратора, вбудовані світильники - для зони бюро оформлення, а стельові точкові світильники - для освітлення холу.

Таким чином, певні приміщення, відмінні за своєю природою та функціональністю, можуть бути розмежовані за допомогою освітлення, створюючи різні рівні світлової насиченості та яскравості поверхонь. В деяких ситуаціях, конструктивні особливості елементів приміщення можуть бути підкреслені розміщенням світильників на поверхні, формуючи декоративний орнамент.

Більш гармонійно інтегруються в конструктивні елементи приміщення системи освітлення, що працюють на відбитому світлі. З точки зору мистецтва, більш виправданим є одночасне використання світла та кольору для створення візуальної ілюзії.

Освітлення є важливим для акцентування декоративних елементів інтер'єру, але в той же час світло само може стати декоративним елементом. У цьому контексті використовуються такі аспекти світла, як яскравість, світловий ритм, кольорова гамма, з якими можна створити ілюзію декоративного оформлення поверхні. Застосування кольору в освітленні завжди привертало увагу архітекторів, що створюють інтер'єри громадських споруд.

Щодо підсвічування декоративних елементів інтер'єру, доречно використовувати загальне освітлення приміщення чи окремої зони. Спеціальне (локальне) освітлення декоративних елементів виправдано лише в тому випадку, коли воно є невід'ємною частиною композиції декоративного оформлення інтер'єру.

Архітектурне планування освітлення має інтегруватися з функціональними потребами приміщення. Проте, існують ситуації, коли за

допомогою освітлення можливо зменшити контраст між різними функціями простору.

Основними аспектами при розробці системи штучного освітлення є вибір відповідного освітлювального обладнання та його оптимальне розміщення.

Однією з інноваційних методик є використання вбудованого освітлення, яке найкращим чином відповідає сучасним стратегіям будівництва. Більше того, вбудовані світлові прилади є економічними, комфортними в експлуатації та надають більший спектр можливостей для вирішення художніх проблем інтер'єру.

Висновки до другого розділу

1. В даному розділі опрацьовано типологію тимчасового житла для різних потреб та категорій людей, поділять за певними ознаками та поняттями: житло для біженців, спеціалізоване житло. Досліджено особливості кожного типу, визначено характерні ознаки, необхідні приміщення для проєктування.

2. Досліджено велику кількість основних методів проєктування, за допомогою яких можна зрозуміти необхідні взаємозв'язки для комфортної просторово-планувальної організації інтер'єрів. Методи дослідження поділяють за ознаками: рівень пізнання; конкретна галузь дослідження; використання функцій у пізнанні; точність припущень. Методи є загальнонаукові та спеціальні. Було наведено приклади методів для певного типу тимчасового житла. У даній роботі використано такі методи: аналіз, аналогія, моделювання, історичний метод, логічний, синтез, конкретне та абстрактне.

3. Дизайнерський проєкт формується за допомогою системних принципів та прийомів, структурних закономірностей; при цьому можна сформувати загальну тенденцію наукового дослідження про конкретні особливості тимчасового житла. Використання принципів необхідне для проєктування, тому що завдяки їм створюється чітко зрозуміле середовище для певного цільового призначення. Окремо виділено такі принципи формування просторів, врахувавши всі концепції інтер'єрів: принцип акцентів, принцип еко-дизайну, принцип мінімалізму, принцип наукової обґрунтованості, принцип поліфункціональності зонування та інші

РОЗДІЛ III. ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ СЕРЕДОВИЩА ТИМЧАСОВИХ ПОСЕЛЕНЬ ДЛЯ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

3.1. Вихідні дані

Кваліфікаційна робота зосереджується на створенні дизайну інтер'єру для тимчасових осель переселенців, враховуючи критерії: вимоги, норми, естетичні, технічні, планувальні та архітектурні рішення, щоб забезпечити максимальний комфорт та гармонійне взаємодію з навколишнім простором, сприяючи спокійному відпочинку. Проєкт включає розробку та рішення таких питань: злагоджене поєднання внутрішнього та зовнішнього простору, ефективне використання та розташування рослин в інтер'єрі, поєднання мистецтва з сучасними будівельними матеріалами.

Вибрана локація для розташування - це ділянка в місті Ківерці, Волинська область. Територія є добре облаштованою, включаючи пішохідні шляхи, зони для прогулянок та відпочинку, озеленення та сидячі місця.

Житловий блок комунального типу був обраний для подальшої розробки: це двоповерхова прямокутна будівля з загальною площею 1400 м². Ця структура призначена для поєднання двох функцій: житлової та робочої.

Тимчасове поселення складається з чотирьох двоповерхових будівель. Кімнати розташовуються на 1 та 2 поверхах. Всі кімнати мають базову комплектацію: кухонний куток, ванна кімната, ліжко, письмовий стіл, гардероб, центральний кондиціонер, супутникове ТБ, бездротової Інтернет. У вестибюлі організовується спеціальна зона відпочинку і очікування, щоб мешканці могли посидіти і відпочити. Ця зона розміщена поза транзитної частини вестибюля, і виділяється планувальним рішенням, розміщенням груп меблів для відпочинку біля каміну.

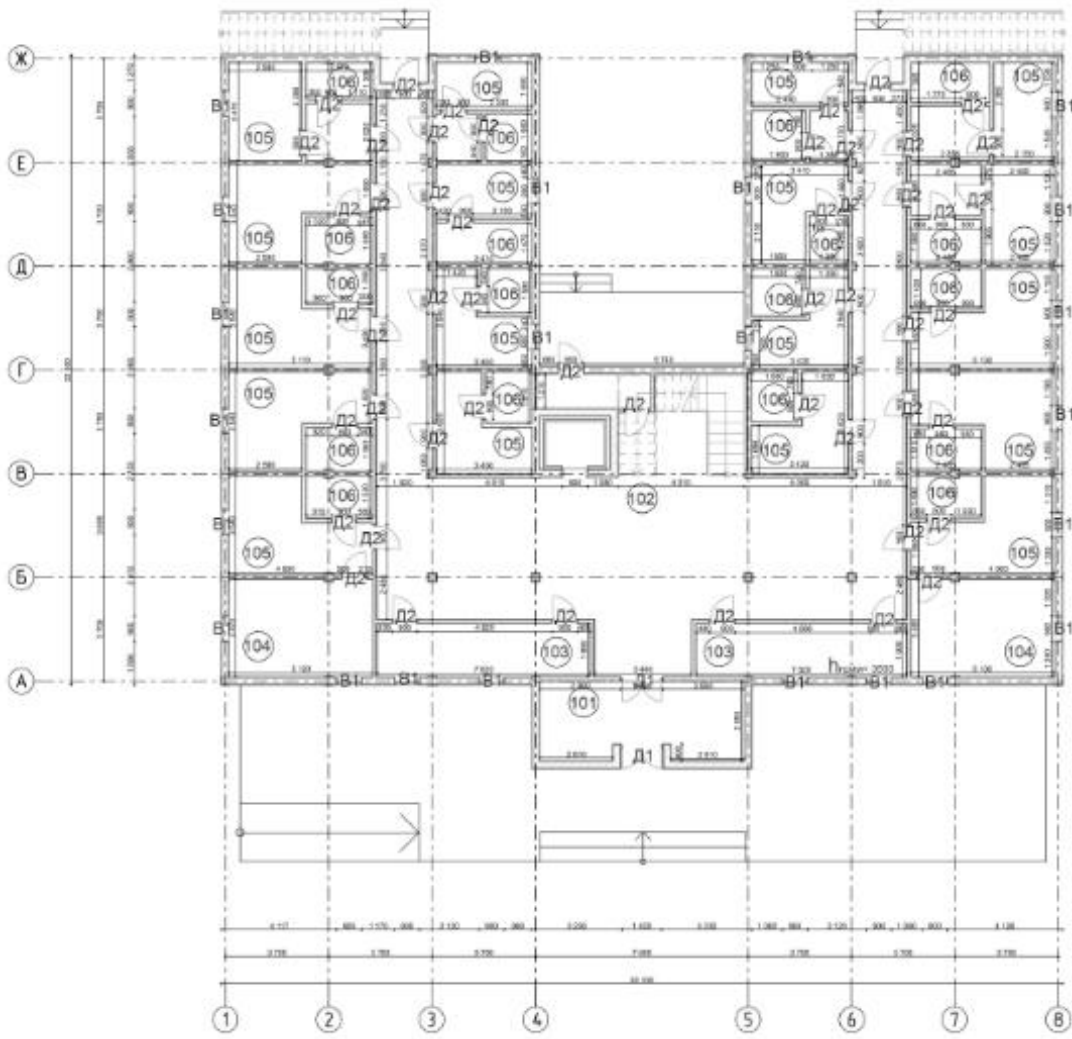

Рис. 3.1. План 1 рівня

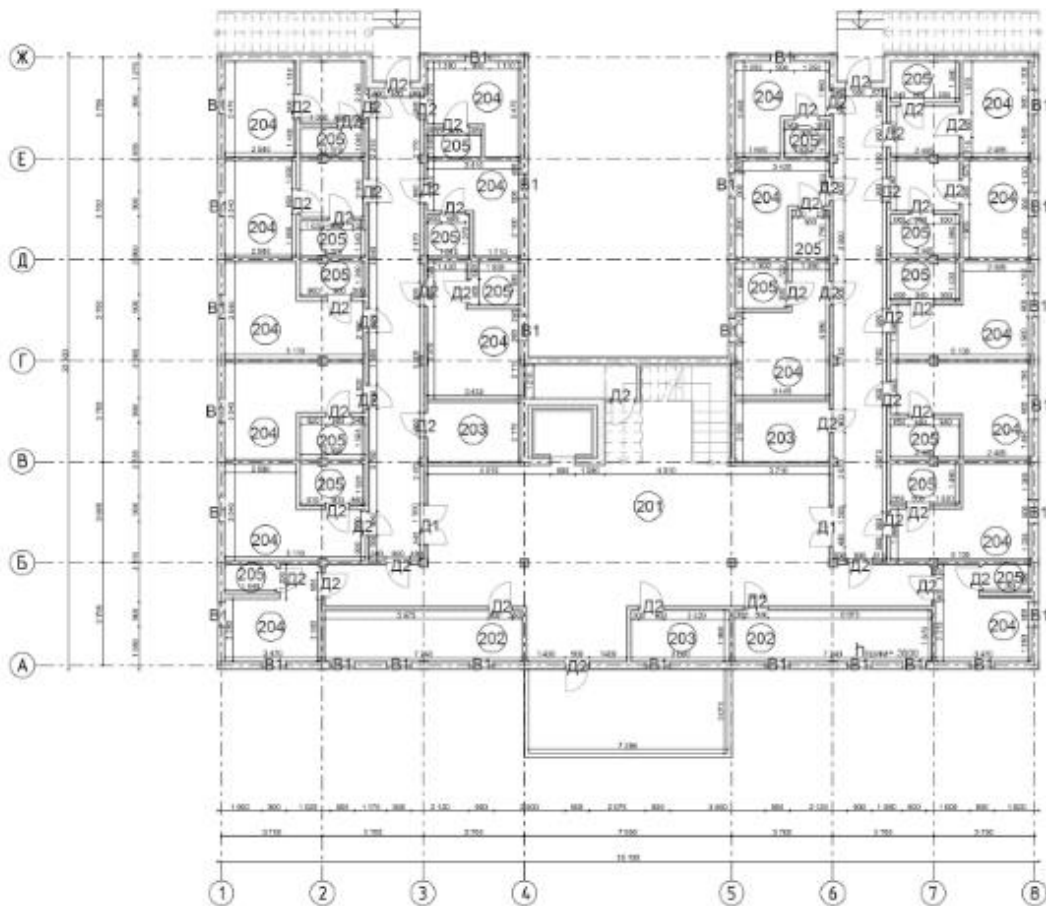
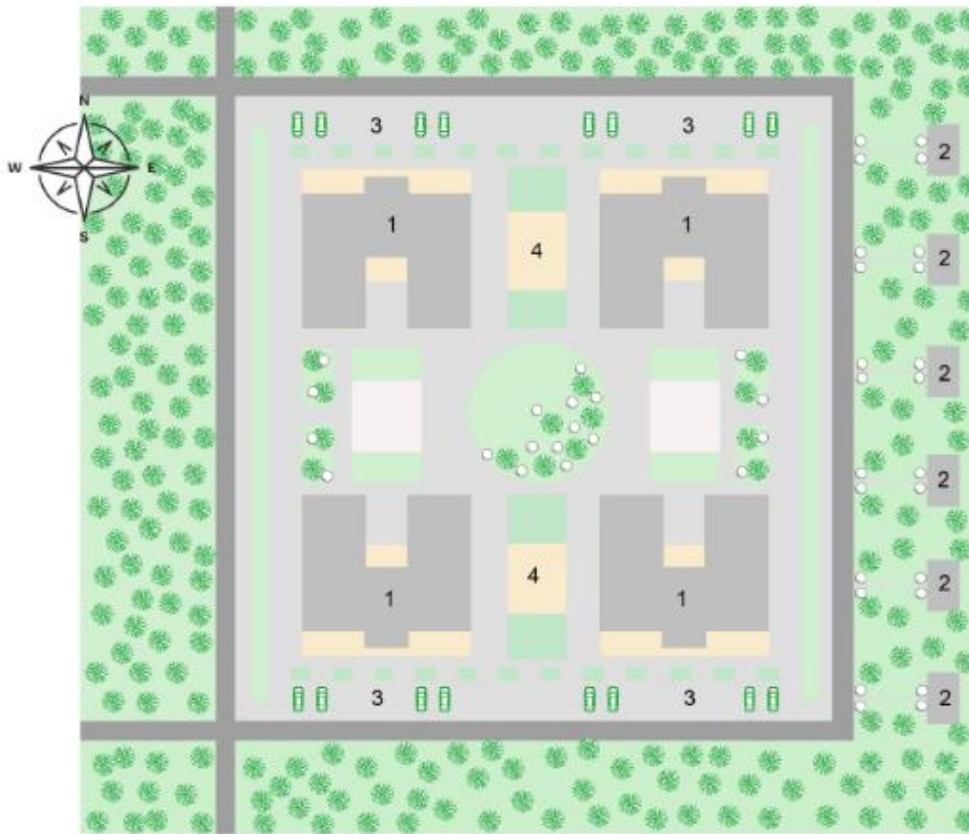

Рис. 3.2. План 2 рівня

3.2. Благоустрій прибудинкової території

У ході нашої роботи були розроблені дизайн та благоустрій тимчасового поселення для переселенців. Пропонуємо розмістити його у м. Ківерці Волинської області на незабудованій території. Рельєф обраний простий, рівнинний.

Тимчасове поселення розташоване неподалік центра міста, поруч знаходиться міська рада, доїхати до місця можна автомобілем або пішки. Навколо розташовані будівлі місцевої інфраструктури. Неподалік знаходиться автостанція. Загальна площа приміщення 1400 м². Тимчасове поселення розрахований на проживання людей з обмеженими можливостями.

ЕКСПЛІКАЦІЯ:

- 1. Головна будівля
- 2. Частна будівля
- 3. Парковка
- 4. Місце очікування

Умовні позначення:

- будівля
- мощення
- дорожнє покриття
- зона озеленення
- дитячий майданчик
- зона очікування

Рис. 3.3. Схема благоустрою тимчасового поселення для переселенців

Тимчасове поселення включає:

- житлові блоки комунального типу;
- житлові блоки квартирної типу;
- ігрову зону;
- відпочинкову зону;
- автостоянку.

3.3 Концепція розробки дизайну тимчасового поселення для переселенців

Центральна ідея дизайну зосереджена на створенні мультифункціонального середовища, спрямованого на забезпечення комфортного життя осіб. В процесі формування цього підходу, велику увагу було приділено психологічним чинникам, пов'язаним із станом внутрішньо переміщених осіб.

Рис. 3.4. Візуалізація кімнати відпочинку

Основою концепції дизайн тимчасового поселення для переселенців є намір створити привабливий, але не стандартний простір. Щоб реалізувати цю ідею, було використано новітні технології, актуальні тенденції та екологічні матеріали. Роль дизайнера не обмежується створенням естетично привабливих предметів – вона включає розробку функціональних рішень, що внесуть реальну користь для людей.

Особливої уваги та турботи необхідно наділити людей з обмеженими фізичними можливостями. Для них необхідний особливий підхід з урахуванням певних вимог щодо дизайн-проектування простору. Оскільки специфіка

тимчасових поселень полягає в різноманітті функцій цих об'єктів, це, наприклад, одночасно і житлові, і громадські будівлі, що визначає особливості формування інтер'єрів та екстер'єрів [20]. При проектуванні тимчасового поселення застосовано синтез сучасних стилів еко та лофт, а також використано біонічні форми, які у поєднанні створюють нетрадиційне та стильне вирішення зовнішнього та внутрішнього простору приміщень.

У проєкті тимчасового поселення застосовані сучасні технології озеленення в інтер'єрах об'єкту. Предметне наповнення інтер'єру включає сучасні меблі та побутова техніка. Така будівля виглядає, як оаза серед сірих урбаністичних вулиць. Але водночас, завдяки поєднанню усіх традиційних властивостей стилю лофт – високі стелі, панорамні вікна, бетонні стіни, вільний простір виглядає не чуже в сучасному просторі.

Рис. 3.5. Візуалізація кімнати відпочинку

У дизайні інтер'єра важливо все, починаючи з кольору стін і закінчуючи освітленням. Відвернений дизайн інтер'єра може бути будь-яким, а дизайн інтер'єра житлового приміщення в тимчасовому поселенні має бути

підлаштований під різні категорії людей, таким чином має бути індивідуальний підхід до його створення. Лише після уважного планування та детального аналізу, інтер'єр може стати основою для комфорту та гармонії. Отже, перед формуванням дизайнерських рішень, необхідно обдумати всі аспекти та врахувати всі можливі переваги. Архітектор або дизайнер повинні розуміти особливості та призначення даного простору, щоб чітко уявляти, який дизайн інтер'єра буде найбільш відповідним для даного приміщення. Він має відповідати очікуванням людей, які будуть його використовувати. Тому до процесу створення будь-якого інтер'єру слід підходити обережно.

Рис. 3.6. Візуалізація холу на першому рівні

Особливої уваги заслуговує питання освітлення. В дизайні інтер'єра освітлення є критично важливим елементом. Неадекватне освітлення може негативно вплинути на всю роботу дизайнера, тоді як грамотно розроблене освітлення, навпаки, може візуально покращити інтер'єр та зменшити видимість його вад.

Це стосується як природного, так і штучного освітлення. Природне світло може внести свій вклад у дизайн інтер'єра.

Також слід відзначити, що для оформлення інтер'єру можуть бути використані різні додаткові елементи, що можуть підсилити позитивну атмосферу тимчасового поселення [14]. Зокрема, це використання у оформленні витворів мистецтва, картин, скульптур, ваз, декоративних колон, люстр.

Рис. 3.7. Візуалізація житлової кімнати

Ключовим аспектом є вибір кольору. Відомо, що колір може впливати на емоційний та психофізичний стан людини. У цьому плані, оформлення повністю виконані: кімнати оформлені у світлих тонах, а у коридорі та холі переважають пастельно бежеві та сірі кольори кольори, що гармонійно поєднуються.

У контексті інтер'єру, колір та світло є нерозривно пов'язаними. Сучасні технології надають можливість створення різноманітних ефектів освітлення, вирізняючи певні елементи. Світло, подібно до кольору, може бути нейтральним, теплим або холодним. Отже, воно може акцентувати основну кольорову палітру інтер'єру.

Уміле використання кімнатних рослин в інтер'єрі може виявитися вирішальною деталлю в створенні неповторного образу, виділяючи її серед конкурентів. Тому можна, навіть необхідно, створити зелений куточок з фонтаном або зимовий сад.

3.4. Функціональне зонування та планувальне вирішення

Функціональне поділ простору грає критичну роль у розробці концепції тимчасового поселення. Це стосується розподілу простору на відокремлені області, призначені для певних задач.

Модульне поселення є достатньо складною структурою, і містить приміщення з різноманітними функціональними обов'язками.

Житловий блок має два поверхи та підземний щит. На першому етапі ми розташуємо житлові блоки, а також зону для прання, навчальний простір та спільний простір для комунікації. Другий поверх буде виключно житловим. Відповідно, у проекті ми розглядаємо та розробляємо дизайн першого поверху, який об'єднує усі необхідні зони, включаючи як приватні, так і комунальні області.

Тимчасова житлова споруда поділяється на наступні функціональні області:

- вхідна зона;
- зона прийому та приготування їжі (їдальня та кухня);
- житлова зона;
- робоча зона;
- зона спальні;
- санітарна зона;
- зона відпочинку;
- транзитна зона.

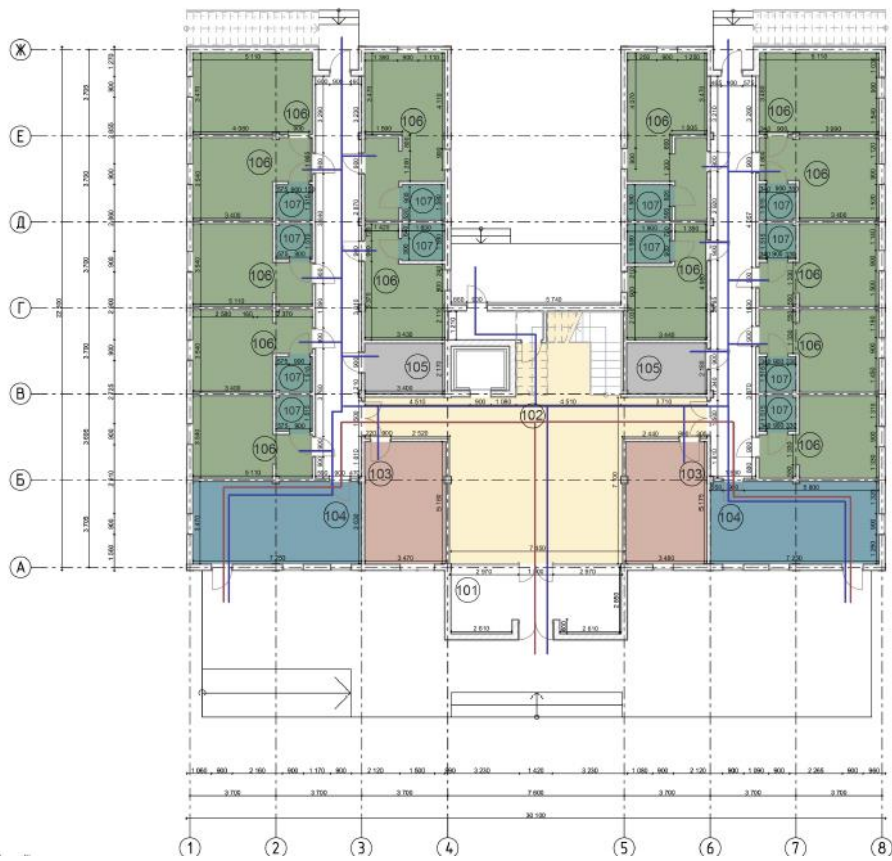

Рис. 3.8. Схема функціонального зонування 1 рівня

Рис. 3.9. Схема функціонального зонування 2 рівня

Перехідна зона, також відома як прогульна зона, використовується для з'єднання різних приміщень за їх призначенням. До цієї зони належать коридори, передпокої та сходи, вона виконує функцію легкого доступу до різних кімнат.

Житлова область розділена на блоки, кожен з яких призначений від двох до чотирьох осіб. Ці блоки представляють собою окремі спальні, які розташовані на першому та другому поверхах.

Зона обміну інформацією об'єднує відпочинкові простори та місця для зборів. Зона зберігання не визначена окремо; замість цього, індивідуальні шафи для зберігання речей знаходяться в житлових блоках.

3.5. Підбір матеріалів і предметного наповнення інтер'єрів

Запроєктовано житловий номер для 2-х осіб загальною площею 54,5 м² (передпокій 12,3 м²; санвузол 5,8 м²; спальня 19,1 м²; кухня 14 м²)

Штучне освітлення кімнати: у кімнаті 2-ві висячі лампи та центральний світильник; у кухні центральна люстра та ледсвітло для якісного виконання кухонних робіт; у санвузлі та в передпокої є центральне вбудоване світло. Штучне освітлення у зоні відпочинку: 6 одного типу, що зроблені з плетеної лози, та 6 іншого типу - металевого каркас із плетеної зв'язки лози.

Кімната запроєктована для сімейної пари, авторська концепція дизайну полягає у використанні принципу еко-дизайну з сучасними лофт елементами: поєднання традиційних елементів та сучасного дизайну. Застосовано етнічні елементи, тому що саме в традиційних інтер'єрах та архітектурі якнайкраще проявлені принципи еко-дизайну, а особливо стійкого дизайну, а також використання будівельних та оздоблювальних натуральних матеріалів, що мають найбільш ефективні та прийнятні споживчі, екологічні та економічні характеристики.

Рис. 3.10. Візуалізація кухні

Застосовано традиційні елементи:

– матеріали: міцні та легкі, практичні у використанні, використано один матеріал для покриття підлоги – світлий паркет (800x300), а також для стін та стелі – білу декоративну штукатурку, візуально це робить простір більший.

– колористика: світлі відтінки охри, коричневі, пустельні.

Проявляється сучасний дизайн у функціонально-планувальне рішення; використанні сучасних матеріалів, але екологічних; сучасному формоутворенні меблів. За допомогою планувальної композиції було використано функціональні зони: житлова кімната, санвузол, передпокій, кухня.

Рис. 3.11. Візуалізація кухні

Було застосовано для інтер'єру комфортного житла мотиви вабі-сабі, що означає «скромна неярка простота». Для такого інтер'єру характерна простота, асиметрія, цілісність, немає неонових ламп, повинне бути приглушене світло. Використання екологічних природних матеріалів з мінімальною обробкою: мрамур, дерево (рустикальне, старовинне, з тріщинами), камінь, бетон, тканина (бамбук, льон, бавовна). Застосовують глину для стін. Не повинно бути глянцевих поверхонь. Кольори природні, нейтральні сірі та світлі, а також відтінки гір та пустелі. Використання старих меблів, плетених кошиків для одягу, ваз глиняних, мінімалістичне лаконічне середовище, в якому вільне пересування, нічого зайвого.

В інтер'єрі є еко-матеріали, кошики для одягу, глечики, рифлені стіни та стеля. У спальні є крісло-качалка для відпочинку, туалетний столик у вигляді лавки із дерева знаходиться біля вікна з круглим дзеркалом, плетений світлий килим ручної роботи. На вікнах розміщуються фіранки темно-сірого відтінку, а також лляні штори відтінку охри з нейтральним напівпрозорим тюль із світло-

бежевого фатину. Присутні звисаючі лампи біля приліжкових тумб, а також легкий світильник з тонкої тканини та легким каркасом для м'якого розсіювання світла. Використано постільну білизну із фарбованої бавовни, вбудовану шафу для одягу, а також тумбу для зберігання особистих речей. У кімнаті наявні елементи колоподібної форми, що сьогодні досить актуально та сучасно.

Рис. 3.12. Візуалізація спальні та робочої зони

Кухня умебльована дерев'яними стільцями та м'якими кріслами для відпочинку та обіднього процесу; присутні вбудовані прямокутні полиці, глибиною 350 мм, що ніби загубились у просторі, для декоративних керамічних виробів, вазонів, глечиків, плетених ящиків, книг, скульптур, чи необхідних речей; посуд з білої та чорної глини, глечики з дерева та гіпсу; озеленення надає природних характер; абажур плетений діаметром 400 мм. із натуральної світлої лози використано для кухні, надає легкість. Застосовані круглі форми у світильника, стола, килима, стільців.

У санвузлі присутні елементи з натуральних матеріалів, плетені корзини для одягу та рушників, ванна та раковина з натурального каменю – травертину, частина стіни облицьована дерев'яними рейками, все максимально комфортно.

Використано для надання природного середовища – озеленення.

Простір запроектовано за допомогою білого кольору, світло-бежевого, умбри; використано кольорову гамму палітри природних відтінків: охристі, коричневі, сірі.

Рис. 3.13. Візуалізація кухні

Запроектовано ще зала для відпочинку людей та спілкування. Використано матеріал для покриття підлоги – світлий паркет, а стіни та стелі опорядженні у білому кольорі. М'які дивани із каркасом твердих порід (дуб / ясень) та металом, оббиті жовтим та світлої вохри флоком з тефлоновим покриттям. Є бавовняні подушки світлих кольорів із непомітною в'язкою. Зручні крісла із ротангу з жовтим велюром, а також м'які крісла оббиті жовтим флоком. Доповнює інтер'єр зону відпочинку затишними плетеними килимами на підлозі кольору мускатного горіха. Є ще один журнальний дерев'яний квадратний столик. Використано для надання природного середовища – 3 шефлери із плетеного стовбуру. Декоративним елементом є 2-ві картини з дерев'яною фактурою, плетене макраме, а також циліндричні елементи із плетеної лози.

Висновки до третього розділу

1. Опрацьовано завданням на проєктування – формування середовища тимчасового поселення для переселенців. Для розташування об'єкту було обрано м. Ківерці, Волинської області. Обрано ділянку, в якій вдалий зв'язок з інфраструктурою міста. Рельєф місцевості зручний для будівництва - рівнинний. До генерального плану, крім основних будівель, також увійшли дитячий ігровий майданчик і зона відпочинку.

2. Запропонована концепція розробки дизайну тимчасового проживання для переселенців включає створення багатофункціонального середовища для життя. Підтримана ідея зеленого простору. Основними кольорами вибрано пастельні тони, для обробки використані стійкі до зносу текстури дерева та вагонки.

3. Функціональне зонування відіграє ключову роль під час проєктування. Розроблені рішення базуються на чинних нормах і стандартах. Варто врахувати, що в поселенні будуть проживати люди з різних куточків нашої країни, можливо, різних вікових груп, з різними інтересами і потребами. В нашому проєкті кожен зможе знайти місце, де можна спокійно перекусити, почитати книгу, подивитися телевізор, попрацювати.

4. Для зручності ми обережно підійшли до вибору меблів та обладнання, оскільки вони визначатимуть рівень комфорту проживання. В поселенні є все необхідне: ліжка, стільці, столи, шафи, телевізор, проектор та багато іншого.

5. Використано комплекс авторських розробок, виконаних в рамках єдиної модульної концепції. Вибрані екологічно безпечні матеріали, що також акцентують увагу на турботливому ставленні до людей та довкілля.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Під час дослідження іноземного та українського досвіду теоретичних та практичних дизайнерських розробок щодо проектування тимчасових поселень, було встановлено, що концепція внутрішнього оформлення тісно корелює з функціональним плануванням і впливає на рівень комфорту людей.

2. Аналіз попередніх досліджень досвіду організації та систематизації тимчасового житла для переміщених осіб дає підстави для міркувань щодо оптимізації цього процесу в майбутньому з метою забезпечення належних умов проживання для людей.

3. Національний та міжнародний досвід екологічного проектування тимчасового житла наочно демонструє, що для урядів країн світу вкрай важливо бути готовими до того, що в будь-який момент можуть виникнути серйозні природні, соціальні, політичні або військові обставини. Інфраструктура повинна бути гнучкою та адаптивною.

4. Досліджено виникнення, розвиток тимчасових поселень, було виявлено, що артистична структурація їхнього внутрішнього середовища є невіддільним компонентом у процесі створення архітектурної структури, причому естетична організація безпосередньо корелює з рівнем зручності та комфорту мешканців та відповідає сучасним проблемам покращення обслуговування населення.

5. З'ясовано, що функціональна і добре спланована організація базується на «найменшій» житловій одиниці. На невеликій території повинні бути враховані всі потреби людей, щоб їм було комфортно жити в цих умовах і ситуаціях. Основним принципом організації є забезпечення сталості поселення, вони повинні гарантувати права ВПО, задовольняти їхні основні потреби, створювати безпечне середовище та інтегрувати їх у міське суспільство. Виявлено важливі аспекти функціонально-планувального вирішення при проектуванні тимчасових поселень для переселенців.

6. Виявлено, що цей тип житла є вкрай нетиповим, дизайн інтер'єрів має бути універсальним і розрахованим на різні групи людей, наприклад, за віком, родом занять, хобі та сімейним станом. Палітра кольорів має бути приємною та

розслаблюючою, без яскравих, «агресивних» акцентів. Дизайн не повинен відходити від концепції інтеграції з навколишнім світом.

7. Встановлено відповідні області для релаксації, адміністративно-побутові простори, господарчі й спеціалізовані сектори, які ефективно виконують свої призначені функції в будівлі на даний час, поліпшують функціонально-технологічну організацію.

8. Розроблено та запропоновано загальні засоби формування дизайну внутрішнього простору тимчасових поселень для переселенців (кольорові схеми, об'єктне оздоблення), що гарантує високий стандарт комфортних умов проживання; відображення унікального іміджу закладу; дозволяє проявити його стилістичне вирішення, особистість та особливий характер.

9. Базуючись на проведеному дослідженні та проектному аналізі, було визначено основні характеристики створення та розвитку дизайну внутрішнього середовища тимчасових притулків для переселенців: практичність і інтеграція типологічних, технологічних, та конструктивних вимог; економічна ефективність через раціональний вибір матеріалів; комфортабельність, що сприяє загальному задоволенню усіх мешканців незалежно від статі, віку та фізичних здібностей; орієнтація на екологічні принципи при формуванні дизайнерських рішень; артистична виразність у втіленні інтер'єру. Ці висновки надають можливість виконати ключові завдання при створенні дизайну внутрішнього середовища тимчасових поселень для переселенців.

10. Розроблено дизайнерські пропозиції, включаючи інженерні, технічні та просторові рішення; вибір обладнання, меблів, світильників та систем освітлення, що сприяють формуванню унікального, гармонійного та естетично цілісного інтер'єру сучасного стилю.

11. Проект розроблений за існуючими нормами і правилами, що передбачає нові рішення, які економічно розподіляють вибір матеріалів і також є підтримкою в розвитку інтересів молоді, що відчуває певні потреби. В обробці приміщень застосовані сучасні технології і матеріали.

Головною виконаною метою даного проєкту була розробка сучасного ремонту і створення природньої гармонії.

12. Запропонована концепція дизайну тимчасового житла для ВПО - безпека, єдиний простір, одноманітність та модульність. Поєднання пастельних кольорів створює відчуття спокою та простору. Текстури дерева та шпону створюють відносно теплий дизайн, і ці матеріали є екологічно чистими. Також підтримується концепція інтеграції з природою. Селище має відносно велику площу, і простір є «зеленим» з зонами відпочинку, лавками та дитячими майданчиками.

Унікальна концепція знаходить своє втілення у всіх елементах проєкту. Важливими аспектами художнього вирішення стали авторські меблі, світильники, декоративні акценти на стінах, підлозі та стелі. Всі частини оформлення інтер'єрів між собою взаємопов'язані, демонструють ознаки контрастності та тонкого балансу, мають центр композиції та забезпечують гармонію форми та змісту. Декоративно-художнє вирішення простору в повній мірі відображає основну ідею стильного інтер'єру.

Узагальнюючи результати проєктної роботи, можна стверджувати, що поставлені цілі та завдання успішно реалізовані. Результатом проведеної роботи став інтер'єр тимчасових поселень для переселенців із зручними зонами з мінімальними витратами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Мінреінтеграції України [Електронний ресурс] //– Режим доступу: <https://minre.gov.ua/>
3. *Абизов В.* Теорія розвитку архітектуро-будівельних систем, КНУКіМ, К.: 2009, 240 с.
4. *Авдєєва Н.Ю., Кириленко М.О.* Підхід до архітектурно-планувальної організації тимчасового житла для внутрішнього переміщення осіб. Проблеми розвитку міського середовища. КНУБА, К.: 2017. Вип. 3(19). С. 3-9.
5. *Ашеро́в, А.* Дизайн і Ергономіка. Термінологічний словник, НТМТ, Харків: 2009, 103 с.
6. *Банько В.Г.* Будівлі, споруди, обладнання туристських комплексів та їх експлуатація. Навч. посібник. К.: Центр 1.Т., 2006. 292 с.
7. *Безносюк В.А.* Організаційно-економічне та інформаційне забезпечення розвитку готельного комплексу в регіонах України: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.10.01. НАН України, Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2001. 19 с.
8. *Бойчук О.,* Дизайн в облаштуванні дійсності, Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-методичної конференції «Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності», Черкаси, 2017 с. 126-131
9. *Буряк Л.Д.* Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: Навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни / Київський національний економічний ун-т. К.: КНЕУ, 2002. 84 с.
10. *Гнатюк Л. Р., Поліщук Я. І.* Вплив ергономічних вимог на створення комфорту та зручності ресторанів, як закладів громадського харчування. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. К., 2014, випуск 37, С. 125-131.

11. *Голобородько В. М.* Ергономіка для дизайнерів: підручник. Харків: ХДАДМ, 2012. 378 с.
12. *Гопкало Л.М.* Організація готельного господарства: Опорний конспект лекцій. К., 2002.
13. *Гіббс Дж.* Настільна книга дизайнера інтер'єру: пер. с англ. / Дж. Гіббс. М.: БММ АО, 2006. 112 с.
14. *Грицюк Л.С.* Інтер'єр: альбом-посібник до лекційного курсу «Проектування інтер'єрів житлових та громадських приміщень» / Л. Грицюк, О. Пекарчук. - Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2011. 108 с.
15. *Даниленко В.,* Дизайн України у світовому контексті художньопроектної культури ХХ століття (національний та глобалізаційний аспекти): автореф. дис. д-ра мистецтвознавства: 05.01.03, Львів, 2006. 36 с.
16. *Даниленко В.,* Дизайн Центрально-Східної Європи, ХДАДМ, Харків, 2009. 172 с.
17. ДБН В.2.2–9:2018 Громадські будинки та споруди. Основні положення.
18. ДБН В.2.2-25:2009 Будинки і споруди підприємства харчування
19. ДБН В.1.2-7: 2008. Вимоги до будівель і споруд та пожежної безпеки
20. ДБН В.2.2-17: 2006. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення
21. ДБН В.2.5-28: 2006. Державні будівельні норми. Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення
22. *Дзюба І.М., Корнієнко Н.М., Попович М.В., Яковенко М.Н.* Універсальний словник-енциклопедія. Київ, 2006.
23. Дизайнерська діяльність: Екологічне проектування. Науково-методичне видання / В.О. Свірко, О.В. Бойчук, В.М. Голобородько, А.Л. Рубцов. – Київ: УкрНДІДЕ, 2016. 196 с.
24. *Жмурко Ю.В.* Композиція, *Шубович С.О.* Композиція. Конспект лекцій. Частина 2. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва - ХНАМГ. Харків, 2010. 72 с.
25. *Єгорова Н.* Стиль в інтер'єрі / Н. Єгорова. – К.: Український медіа холдинг, 2010. – 120 с.

26. *Єжов В. І.* Архітектура громадських будівель і комплексів / В. І. Єжов. – К.: Вістка, 2006. 380 с.
27. *Лінда С. М.* Архітектурне проектування громадських будівель і споруд: навчальний посібник / С. М. Лінда – Л.: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 608 с.
28. *Кифяк В. Ф.* Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Книги-ХХІ, 2003. 300 с.
29. *Книш В.І.* Архітектурне проектування житла. Нотатки з досвіду архітектора-практика Навчальний посібник. К.: КНУБА; А+С, 2012. 176 с.
30. *Король В.П.* Типологічні аспекти тимчасового житла. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2008. Вип.19. С.268-273.
31. *Курліщук Б.Ф.* Проектування інтер'єрів житлових і громадських споруд / Б.Ф. Курліщук. К., 1995. 174 с.
32. *Мазаракі А. А.* Проектування закладів ресторанного господарства: підручник для ВУЗів 2-ге видання, доповнене і виправлене. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. 339 с.
33. *Мироненко В.П.* Архітектурна ергономіка: підручник. Київ: НАУ-друк, 2009.-240с
34. *Мироненко В. П., Дудка С.-Р. О,* Екологічність у формуванні предметно-просторового середовища ресторанних комплексів, Вісник ХДАДМ. Харків, 2015. С. 25-28.
35. *Нікуленкова Т.Т., Лавриненко Ю.І., Ястіна Г. М.* Проектування підприємств громадського харчування. Колос, 2000 216с.
36. *Нойферт П.* НОЙФЕРТ. Будівельне проектування | Студенту. /Книжкова Літера, 2017. 614 с.
37. *Олійник О.П., Гнатюк Л.Р., Чернявський В.Г.* Основи дизайну інтер'єру: Навчальний посібник. (З Грифом МОН України. Лист № 1/11.2-351 від 19.01.11 р.) - К.: НАУ, 2011. – 228
38. *Олійний О.П., Гнатюк Л.Р., Чернявський В.Г.* Конструювання меблів та обладнання інтер'єру : павч. посіб. Київ : Університетська книга, 2014.

39. *Печенюк Т. Кольорознавство / Т. Печенюк. К.: Грані-Т, 2009. 192 с.*
40. *Пилипчук О.Д. Основні засоби вирішення задач фактурності кольору в художній формі, розміщеній у просторовому середовищі сучасного інтер'єру / О.Д. Пилипчук // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2013. Вип. 34. С. 256-260.*
41. *Пилипчук О.Д. Проблема асоціативності кольору в інтер'єрі, художньо-декоративного оздоблення та методи засвоєння практичних прийомів / О.Д. Пилипчук // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2014. Вип. 36. С. 220-225.*
42. *Проскураков В.І. Конструювання та обладнання інтер'єрів: конспект лекцій / В.І. Проскураков, Р.М. Кубай, О.В. Проскураков. - Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2014. - 88 с.*
43. *Самодай В. П., Кравченко А. І. Організація ресторанної справи, Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 424 с.*
44. *Стармер А. Колір. Енциклопедія Поради щодо колірнього оформлення інтер'єру вашого будинку / А. Стармер. - КоЛібри, 2005. 256 с.*
45. *Рижова І. С. Методи, принципи, підходи, до аналізу дизайнерської культури як умови гармонізації відносин людини, природи, суспільства. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2016.*
46. *Третьяк Ю. В., Корпусова О., Клещова А. Основні закономірності формоутворення в органічному дизайні. Київ, 2016. 528 с.*
47. *Тонконог В.В. Використання освітлення як елемент формування дизайну в закладах харчування / В.В. Тонконог. Л.ХАРД, 2016. 78с.*
48. *Чернявський В. Г., Декоративне мистецтво як ефективний засіб архітектурно-художньої виразності інтер'єрів громадських будівель / Чернявський В. Г., Чернявський К. В. // Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель. Спеціальний випуск. Засоби монументально-декоративного мистецтва та дизайну у міському середовищі / під загальною ред. Куцевич В. В. Зб.наук. праць. – К.: Київ ЗНДП, 2006. – С.18-21.*

49. *Шейкіна О.* Дизайн інтер'єру. Х.: Веста, 2010. 160 с.
50. *Шмиг Р.А., Боярчук В.М., Добрянський І.М. Барабаш В.М.,* Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів: [б.в.], 2011. 220 с.
51. A History of Interior Design, Fourth Edition, - Laurence King Publishing, 2013. – 496с.
52. Cindi Cook, Contemporary Design Review, teNeues - 2019. – 256с.
53. Joa Studholme, Farrow & Ball Recipes for Decorating, Mitchell Beazley, - 2019. -268с.
54. Philip Jodidio, Contemporary Houses. 100 Homes Around the World. – Taschen, 2020. -592с.
55. Robin Strangis, Color Idea Book: Find the perfect color palette for every room in your home, 2007. – 208с.
56. Прозорі міста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://transparentcities.in.ua/>
57. Центр CEDOS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/>
58. Урбан-рішення для українських переселенців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://telegraf.design/urban-rishennya-dlya-pereselentsiv/>
59. Balbek Bureau запропонували проєкт модульного містечка для переселенців[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/324591-balbek-bureau-zaproponovali-proekt-modulnogo-mistechka-dlya-pereselentsiv>
60. КУВ Architects створили проєкт тимчасового житла Oselya: візуалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bzh.life/ua/plany/kyb-architects-stvorili-proekt-timchasovogo-zhitla-oselya-vizualizacziyi/>
61. Just-add-water [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutworkstudio.com/cortex-shelter>

ДОДАТКИ